

DUCH SVATÝ DAR A DÁRCE

(Duch a život)
1984

I. Duchovní dary obecně

Přítomnost Ducha svatého u křesťanů, v církvi a ve světě je dynamická. Písmo tuto skutečnost vyjadřuje dvojím způsobem: že je nám Duch dáván a že sám dává dary. Tento obojí způsob nelze odloučit, neboť - jak doložím - "dary" jsou projevem jeho přítomnosti.

1. Duch svatý jako dar

"Vylití" Ducha bylo předpověděno ve SZ (Joel 2,28n. Zach 12,10. Ez 36,27).

NZ vyjadřuje všeobecně darování Ducha svatého obrazy a výrazy, že sestupuje, je vlit, spočívá, přebývá, je pečetí, zárukou, znamením apod.

Je darem Otcovým: on jej slíbil a seslal (Sk 2,33), uděluje jej v plnosti (Jan 3,34. 14,7. Gal 3,14. 4,6. Sol 4,8). Je darem Kristovým: Ježíš jej slibuje v řeči na rozloučenou jako Přímluvce a Ducha pravdy, pak jej svým učedníkům uděluje (Jan 20,22). O letnicích je Duch darován církvi, aby v ní zůstal a působil.

2. Dárce darů

V proroctví Iz 11,2 se praví, že Duch Hospodinův spočine na výhonku Jišajově: Duch moudrosti a rozumnosti, Duch rady a síly, Duch poznání a bázně před Hospodinem. V pozdějších výkladech se věnovalo málo pozornosti "Duchu Hospodinovu" a mesiášskému smyslu tohoto místa. Překlad řecký i latinský se rozmnožil na sedm darů a jejich výklad ovládl pozdější teologické pole.

V NZ je řada výrazů pro Boží dary obecně a pro dary Ducha svatého zvlášť. Do první skupiny patří všeobecné výrazy darů (DÓREA, DÓRÉMA, DOSIS, DÓRON). Více k Duchu svatému ne však výlučně mají vztah výrazy PNEUMATIKA, ENERGEIAT, DIAKONIAI, CHARISMATA a jejich zvláštní projevy, jak řekneme dále.

Obsah těchto darů: křest, ospravedlnění, znovuzrození, Boží synovství, obnova, duchovní síla, milost, moudrost, svoboda, modlitba, víra, zvláštní dary charizmatické - a největší: AGAPÉ.

3. Duchovní dary

Mocná zkušenost přítomnosti Ducha v prvotní církvi hledala slovní výrazy. Jakousi výchozí výpověď můžeme spatřovat u sv Lukáše: "Hle, sesílám na vás, co slíbil můj Otec. Zůstaňte ve městě, dokud nebudete vyzbrojeni mocí z výsosti." (24,29)

Další upřesnění přináší Lukášův popis nových jevů, které už nazývá "dar Ducha svatého" (Sk 2,38 10,45) nebo obecněji "Boží dar" (Sk 8,20 - srov. 11,7). Další stupeň představuje Pavel, sám pln Ducha svatého, který byl již nucen jednat výslovně o darech poučit, jednat zásahem proti duchovní anarchii, která se objevila v Korintě. V listě Římanům (12,6nn) napomíná k správnému užívání duchovních darů. List Efezanům zase rozvíjí myšlenku o nositelích těchto darů. Tím naznačuje poměr charizmat k "úřadům" v církvi (čehož se letmo dotkl Pavel v listě Korintánům). V této linii pokračuje 1 Tim 4,14. 2 Tim 1,6. 1 Petr 4, 10.

Duch svatý jistě působí všude a ve všech dobách nejrozličnějšími dary (srov. Sk 10,45. 11,17). Ale mezi nimi jsou ty dary, které dal oslavený Pán své církvi, a to jsou specifické dary Ducha svatého. Pro tyto dary je poučení, rozlišení i doporučení Pavlovo stálým východiskem, i když nevyjmenovává všechny, a je možné, že se vyskytnou i jiné dary historickému křesťanství. Dnes, kdy věříme v jejich nový rozkvět, je současně nebezpečí nové gnóze a nové anarchie. Proto s veškerou důkladností a citlivostí budeme sledovat závazné učení Pavlovo, nejdříve podle pramene prvního řádu - listu Korintánům, pak podle listu Římanům, Efezanům a dalším.

a) 1 Kor 12: Dary, projevy, trvalí poslání

V 1. listě Korintánům mluví Pavel o duchovních darech (PNEUMATIKA) nejdříve všeobecně, ale záměrně: "Pokud jde o duchovní dary, bratři, nechtěl bych vás nechat v nevědomosti" (12,1). A také v praxi doporučuje: "Usilujte o duchovní dary" (14,1). Pavlovo poučení v kapitole 12 lze poněkud rozčlenit na tři úseky: A. 12,1. 4-6 o darech všeobecně.

B. 12,7-10 o některých projevech.

C. 12,28-29 o nositelích darů.

Kapitola 13,1-13 jedná o nejvyšším daru - AGAPÉ. Kapitola 14 pak obsahuje pokyny pro "charismatickou bohoslužbu" (14,26- 39).

A. 12,1.4-6 B. 12,7-10 C. 12,28

Duchovní dary:	Projevy:	Trvalí nositelé darů:
obdarování řeč moudrosti		apoštolové
služby	řeč poznání	proroci
duchovní síly	víra učitelé	
	dar uzdravování	
	mocné činy	
	proroctví	
	rozlišování duchů	
	dar mluvit ve vytržení	
	dar vykládání	

A. Duchovní dary (PNEUMATIKA). Slovo se vyskytuje v širším smyslu jako přídavné jméno - duchovní tělo, pokrm, zákon. V Řím 15,27 jako milost spásy. V užším smyslu je to účast na Duchu vzkříšeného Pána. Obec je pak duchovním chrámem, přináší duchovní oběti, duchovní člověk je protiklad tělesného.

O obdarování (CHARISMATA) je nutno pojednat zvlášť.

Služby (DIAKONIAI) dostaly u prvotní církve a u Pavla význam služby Kristovy, která je církvi vzorem služby. U Pavla je to především činnost charitativní (jako sbírka pro jeruzalémskou obec), pak trvalá služba apoštolů (Řím 12,7. 11,13. 2 Kor 3, 6), jejich spolupracovníků (1 Sol 3,2), jáhnů (Flp 1,1) a těch, kdo se "dali do služeb bratřím" (1 Kor 16,15).

Duchovní síly (ENERGÉMATA) ve verši 6 znamenají účinnou duchovní sílu. Ve verši 10 je tento ojedinělý výraz spojen se slovem DYNAMIS s významem "působení mocných činů". - Byli tu zřejmě lidé plní Ducha, kteří svou osobností působili obrácení ke

Kristu. Plni odvahy a statečnosti, obětavosti, osobního kouzla a vlivu. Odtud vyjádření jejich vnitřní síly a podmaňujícího dojmu.

Tyto čtyři výrazy (PNEUMATIKA, CHARISMATA, DIAKONIAI, ENERGEMATA) nesmíme pokládat za vyhraněné kategorie: Pavel je užívá svobodně, významy se prolínají jako pohledy na jednu jedinou skutečnost Ducha.

B. Projevy (FANERÓSEIS): "Každému je dán zvláštní projev Ducha k společnému prospěchu" (v 7). Účast na Duchu je nabídkou pro všechny. Je osobní, ale určená pro dobro společenství! Pavel mluví dále o projevech, tj. o uskutečnění darů v obci. Zase ne metodicky, systematicky a vyčerpávajícím způsobem. Ale můžeme rozeznat určité okruhy, v nichž dary působí.

(1) Především je to víra - mimořádná víra, jaká "hory přenáší". V její službě skrze Ducha svatého a jeho světlo je řeč moudrosti a řeč poznání (které je snad více zaměřeno k praxi, než moudrost). Dar prorockví zdůrazní Pavel ještě víc, než ostatní (14,1!). Podle 14,3.31 prorok "mluví k lidem pro jejich duchovní užitek, napomenutí a povzbuzení" a poučení. K tomu se řadí i dar rozlišování duchů.

(2) Druhou skupinu tvoří působení mocných činů, což znamená uskutečňování duchovních sil, o nichž mluvil Pavel ve verši 6. Jiný takový dar je dar uzdravování - z vnitřního i vnějšího (fyzického) neduhu. Je to mimořádný dar.

(3) Poslední okruh obsahuje také mimořádné jevy - mluvení ve vytržení, tj. neslovní vyjádření vnitřních duchovních stavů (proto zde ještě není nutno mluvit o "vytržení"). Asi šlo o druh modlitby ve shromáždění (srov. dále) - ale snad i o nějaká nepojmová sdělení. Proto bylo třeba výkladu, který byl rovněž darem Ducha svatého pro porozumění a převedení do srozumitelné řeči.

C. Trvalí nositelé darů (12,28)

Následující tři dary Ducha, které mají ráz "zakladatelský", stav trvalého zřízení a autority v obci. Výraz apoštol nemá u Pavla jednotný význam. V tomto listě uvádí Petra a Dvanáct (15,5), potom Jakuba a všechny apoštoly (15,7), pak sebe, nejmenšího z apoštolů (15,9). V 9,6 bratry Páně a Barnabáše. V Řím 16,7 pozdravuje Andronika a Junii - "apoštoly" (omyl latinského překladatele udělal z ženy muže Junia). Na tomto místě (12,28) míní Pavel osoby, obdařené Duchem, asi "kérygmatické charizmatiky, jejichž autorita pro obec není institucionální, ale založená v jejich trvalé vlastnosti jako nositelů spásy" (Gnilka- Vielhauer).

Proroci zde mínění nejsou starozákonní, nýbrž spolu s apoštoly jsou základy církve (srov. Ef 2,20). Vedle apoštolů byli příjemci zjevení (srov. 13,2 ?) a proto - na rozdíl od pozdějších soukromých proroků - mají velkou důležitost. Asi to nebyli "potulní misionáři" (proti A. Harnackovi). O jejich úloze viz dále.

Učitelé byli osoby pověřené trvalým vyučováním.

Přechod od darů k osobám je důležitý ze dvou důvodů. Jednak poukazuje na důležitost a autoritu určitých osob v obci, kde vznikl chaos. I oni jsou "ustanoveni Bohem": "V církvi ustanovil Bůh jedny za apoštoly, druhé za proroky, třetí za učitele. Potom jsou mocné činy..." (v 28). Jednak jsou tato ustanovení osobní: "Jsou snad všichni apoštoly? Jsou všichni proroky? Jsou všichni učiteli?" (v 29). Pavel hned klade tyto otázky i u darů (v. 28b-30). Každému je dán "zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu" (v.7) - ale oboje - "ustanovení" i "obdaření" jsou "napojena týmž Duchem" (v.13), vše má tvořit jednotu: "tak jako tělo je jedno" (v.12). Budoucí protiklad mezi "úřadem" a "charizmaty" je tu v zásadě odmítnut. Osoby zde uvedené nenesou titul a úřad, nýbrž funkci, poslání.

b) 2 Kor 14: Pořádek v charizmatických shromážděních

Skrytá snaha vnést řád do struktury církve je vystupňována v kritiku nepořádků, které vznikly nesprávným hodnocením a užíváním darů. Kořen těchto rozporů je nedostatek lásky: "Držte se lásky - a usilujte o duchovní dary, nejvíc o dar prorocké řeči"

(14,1). Nejvyšší dar, nejvyšší charizma je láska (kap.13) . Ta je vyšší i nad dar proroctví, i když prorocký dar je tak důležitý a proroci hned po apoštolech jsou důležitou osobou v obci. Polemika se obrací především proti přeceňování a nesprávnému uplatňování darů jazyků. Rozklad Pavlův má vážnost - neboť je apoštol, prorok, učitel a též má "dar mluvit jazyky víc, než vy všichni" (14,6.18). Jeho autorita platí dodnes!

Dále pak Pavel uvádí (v. 28b) dar "služeb potřebným", "dar řízení" a zcela poslední je dar "rozličných jazyků" (překladatel ve vydání Kalicha je přesnější v poznámce, než v textu). "Služby potřebným" (ANTILÉPSEIS) je výraz, který znamená spíš organizování - proto je tu na podřadném místě a už se jinde nevyskytuje. Podobně "řízení" - v množ. čísle (KYBERNESEIS) - jsou snad technické rady pro vedení obce. - O daru jazyků je nutno říci více v dalších souvislostech.

Největší dar pro církev i pro věčnost je však AGAPÉ (kap. 13).

Dar jazyků působil Pavlovi největší starost. Význam tohoto slova má opět několik rovin. Především v tomto listě.

(1) - má význam "mluvit cizí řečí" (HETEROGLÓSA) - a to (14,21) s odvoláním na Iz 28,11. Podobný význam má asijev o letnicích (Sk 2,4) a v dodatku z 2. století k Markovi (16,17-20) . Tento jev má charakter znamení a jeho smysl je misijní - dar pro šíření evangelia.

(2) - v kapitolách 12-14 jde o dar Ducha (14,2b), který bychom měli překládat a vykládat nikoli jako "jazyk" nebo "řeč" - nýbrž spíš jako "hlasy" (Pavel mluví ve 14,7 o zvuku). Některé tyto "hlasy" (GLÓSSAI - nebo v jednotném čísle GLÓSSA) nemají obsah, nejsou přeložitelné. Jsou - řečeno sémanticky - výrazy nepřímého sdělení nepojmového obsahu, úchvatu: Pavel mluví o vytržení, ve kterém není "vědomá mysl" (14,15). Tento jev se vyskytuje v mnohých náboženstvích, i ve SZ, odkud plyne chápání i charismatické sebeuvědomění prvotní církve.

(3) - některé hlasy však jakýsi obsah mají: obsahují tajemství (14,2) a proto mohou a mají být - vyskytnou-li se ve shromáždění - vykládány, buď samotným charizmatikem (14,13) nebo jiným, kdo má charizma výkladu (12,10b. 14,5.27).

(4) - formy "hlasů" jsou různé: modlitba, zpěv, chvalozpěvy, dík (14,15.26).

(5) - projevy mohou být ve shromáždění - a proto podléhají pořádku (14,26n. 40). Anebo mohou být naprosto soukromé (14,28).

(6) - smysl tohoto daru je eschatologický. Je to darovaná možnost mluvit s Bohem "jazyky andělskými" (srov.14,1), zakoušet nebeská tajemství ve strhujícím a překypujícím prožitku (G. Dautzenberg 1979). Proto byl zvláště zde v Korintě velmi ceněn, což donutilo Pavla k zásahu.

Pavel vede k vyjasnění a vyvážení pojmů i praxe srovnáním daru hlasů s darem prorockým - a to ze čtyř hledisek: z hlediska užitku církve, modlitby, víry a "slušnosti a spořádanosti" při shromážděních (14,26.40).

(1) "Prorok mluví k lidem pro užitek a napomenutí" (14,3) . Ten, kdo má hlasy, mluví jen k Bohu a jen k svému užitku (v.2).

Sám Pavel, který měl dar hlasů, přinesl zjevení od Boha, poznání, prorocké slovo, naučení (v.6). Ten však, kdo mluví hlasy, mluví do vzduchu, jako cizinec, nesrozumitelně (v.9b.11) .

(2) Modlitba v Duchu je taková, že se "budu modlit také s vědomou myslí" (v. 15a). Mohu zpívat, děkovat a druhý z toho má též užitek. "Kdybys děkoval ve vytržení, jak by ten, kdo není zasvěcen, mohl říci Amen k tvému díkuvzdání, když nerozumí tomu, co říkáš?" (v.16).

(3) "Prorocká řeč nevede k nevěře, nýbrž k víře", kdežto "mluvení jazyky není znamením k víře, nýbrž k nevěře" (v.22). Když přijde neverčící do shromáždění, kde se mluví prorocky, dostane se mu úsudku a důkazů, "vyjdou najevo věci, skryté v jeho srdci, takže padne na kolena, pokoří se před Bohem a vyzná: Vskutku je mezi vámi Bůh!"

(v.25). Kdyby přišli nazasvěcení do shromáždění, kde to hlučí hlasy, "což pak neřeknou, že blázníte?" - doslova "propadli mánii" (v.23).

(4) Verše 26-40 přinášejí pravidla pro shromáždění, které snad můžeme nazvat paraliturgické, charizmatické. Pokyny pro slavení eucharistie jsou totiž uvedeny v kapitole 11. V těchto shromážděních jeden má žalm, druhé slovo naučení, jiný zjevení od Boha. Ještě jiný mluví ve vytržení a další to vyloží. (v.26). První část je jistě úkolem proroků - druhá těch, kdo mluví ve vytržení. Z obou skupin mají mluvit dva nebo tři (v.27.29). "Prorok ovládá svůj dar" (v. 32), ale ostatní "ať jej posuzují" (v.29). "Dostane-li se zjevení jinému ve shromáždění, necht' ten první umlkne" (v.30). Tehdy má prorocké slovo volnost, protože jde o slovo užitečné a srozumitelné všem: "Jeden po druhém můžete všichni prorocky mluvit, aby všichni byli poučeni a všichni také povzbuzeni" (v.31).

"Pokud jde o mluvení jazyky, ať promluví dva nebo tři, jeden po druhém, ať to někdo vykládá. Kdyby neměl vykladače, ať ve shromáždění mlčí, každý ať mluví ve vytržení jen pro sebe a před Bohem" (v.27n).

Korintským ženám Pavel přikazuje ve shromáždění mlčet, mají se podřizovat a poučit se doma u mužů - tak je zvykem ve všech obcích Božího lidu (v.33b-35). Podobný zákaz je pro shromáždění eucharistické (11,2-16). - Zdá se, že tu jde jen o zcela konkrétní příkaz, neboť ženy s Pavlem velice pracovaly.

Prorok i člověk obdařený Duchem má ve slovech Pavlových rozpoznat přikázání Páně (v.37). Na závěr: "A tak, bratři moji, horlivě se snažte prorokovat a nebraňte mluvit jazyky. Všechno ať se děje slušně a spořádaně" (v.39n.).

c) Řím 12,6-8: Niterná a zevní stránka duchovních darů

Snad z Korintu píše Pavel do Říma. Svou starost o jednotu obce i obavy z duchovní anarchie přenáší také sem. Dary, o kterých mluví, podáváme opět v přehledu:

prorocké slovo (řecky: prorocství)

(dar) služby

(dar) učít

povzbuzování

rozdílení almužen

vedení obce

činy milosrdenství

Důležitý je úvod: "Máme rozličné dary (CHARISMATA), podle míry milosti, která nám byla dána" (tak řecky). Charizma je tedy zvláštní milost, která se má projevat podle apoštoloých slov takto: "Kdo má dar prorockého slova, ať ho užívá v souhlase s vírou" (v.6b).

Na prvním místě je tu prorocství. Opět to znamená zjevování Boží vůle a tajemství spásy, jehož zdrojem a "mírou" je milost a víra (H.W.Schmidt). Charizmatická služba je tu snad již trvalé poslání, ne náhodná pomoc. Ale tato služba musí být vykonávána v duchu opravdovosti a nezištnosti! Stejně i učít je dar, který má být v takovém duchu realizován. Povzbuzování je tu (na rozdíl od 1 Kor 14,3) ne tak napomínáním, ale dodáváním posily (což je podle 1 Kor úkolem proroka).

Následující tři dary, které Pavel dosud nejmenoval: rozdílení almužen, stát v čele obce, starost o trpící. První a třetí jsou díla lásky - proto mají být konána "upřímně, nezištně, s radostí" - milosrdenství má vycházet z úsměvného srdce! "Stojící v čele" (PROISTAMENOS) je asi pověřený vedením obce - a ten se má vyznačovat horlivostí.

Nejsou tu uvedeni apoštolové ani líčeny mimořádné projevy. Na prvním místě je prorok. Místo extatického vzrušení jde tu o duchovní prohloubení a zniternění vnější činnosti!

A znovu: první a poslední je dar lásky: "Láska necht' je bez přetvářky. Oškřivte si zlo, lněte k dobrému. Milujte se navzájem bratrskou láskou, v úctě dávejte přednost jeden druhému" (v.9b).

d) Ef 4,1 - 16: Milost Kristova pro plnost Kristovu v církvi.

V druhé části listu Efezanům, snad kolem let devadesátých prvního století, domýšlejí žáci Pavlovi jeho napomínání k jednotě a různosti úkolů k jejímu vytváření. Skromností a trpělivostí, celým životem a především láskou mají vytvářet jedno tělo: jedno tělo, jeden Duch a jedna naděje, - jeden Pán, jedna víra, jeden křest, - jeden Bůh a Otec všech, který je nade všemi, skrze všechny působí a je ve všech křesťanech (4,4n). Tyto tři trojice jsou teologickým základem oné žádoucí jednoty.

Ale tato jednota je též úkolem, který se uskutečňuje mnohotvárným spolupůsobením věřících a jejich představeních: "Každému z nás byla dána milost podle míry Kristova obdarování" (v.7.). Milost (CHARIS) je Kristovým darem (DÓERA) podle míry, kterou pro své dary jednotlivým údům svého těla Kristus určil (srov. v. 13,16). Jsou to dary oslaveného Pána, jak vyjadřuje "midraš" Žl 68,19 ve v. 8: Ten, který sestoupil, vystoupil a rozděluje své dary.

A toto jsou jeho dary: jedny povolal za apoštoly,
jiné za proroky,
jiné za zvěstovatele (EUANGELISTAS),
jiné za pastýře
a učitele (v. 11).

Místo je patrně ohlas Pavlova listu Korint'ánům. Nemluví se však o projevech, není užito výrazů PNEUMATIKA a CHARISMATA. Těžiště se přesunulo na obdarované osoby. Přitom se zdá, jako by apoštolové a proroci byli minulostí, která ovšem trvá (srov. 2,20. 3,5!). Rovněž funkce učitelů se ocitá na posledním místě.

Zato tu máme osoby nové. Zvěstovatelé evangelia (EUANGELISTAI) jsou asi putující kazatelé, nikoli už příjemci evangelia, nýbrž jeho šířitelé (srov. Sk 21,8. 2 Tim 4,5 - zde je to stálý představený). Pastýři mají zřejmě úkol vést. Nikde však není řeč o biskupech a jáhnech jako ve Flp 1,1! Tito jsou pastýři "pneumatickou hierarchií světa shůry"? (Wikenhauser, Hegermann, Gnilkka).

Co je úkolem všech těchto zde jmenovaných osob? "Aby své vyvolené dokonale připravil k dílu služby (DIAKONIAS) - k budování Kristova těla, až bychom všichni dosáhli jednoty víry a poznání Božího Syna", a tak dosáhli dokonalosti (zralosti) muže, k velikosti míry Kristovy (v. 13). Každý dostáváme Kristovu milost, každý má přispívat k budování církve. "Dokonalý muž" je Kristus ve svém tajemném těle. "Míra" je perspektiva, rozměr, který dal Kristus církvi. Plnost znamená prostor spásy (Gnilkka). K tomu právě mají vést ony osoby své svěření, neponechávat je v pasivitě a nezařizovat všechno sami!

Spolu s nimi "už nebudeme nedospělí, nebudeme zmítáni a unášeni závanem kdejakého učení - lidskou falší, chytráctvím a lstivým sváděním k bludu" (v. 14). Tato negativní stránka je obranná: aby místo jednoty nevznikl chaos, místo dokonalého člověka v Kristu nežil "člověk nedospělý", tj. bezásadový. Působení falešných učitelů (i nepravých apoštolů a lži proroků) je klam, svod a blud. Proti tomu je zbraní pravda a láska.

"Bud'me pravdiví v lásce, ať ve všem dorůstáme v Krista" (v. 15).

e) 1 Kor 13: Nejvyšší charizma: AGAPÉ - láska k člověku

Všechny velké dary, které dává Duch, jsou ve srovnání s láskou ničím. Proroctví, poznání tajemství, dar jazyků jsou bez lásky prázdné. I nejvyšší činy a oběti jsou bez lásky mrtvé.

Láska charizmatická je láska umocněná: "dýchá velikostí", "vyzařuje dobrotu", "laskavostí jen září" (v. 4 řecky). Radikálně se liší od všeho nízkého v člověku: nemůže nepřát druhému dobro, sebe nevyvyšuje, není sobecká, nedá se vydráždit, nepřipomíná si v mstivosti nebo sebelítosti křivdy (v. 5). Je důsledně na straně pravdy, ba i víc - je uchválena pravdou a tak odhaluje a pak zjevuje nejhlubší podstatu pravdy (v.7).

Taková láska - při veškeré bezbrannosti - je nezničitelnou silou (verše 8-13). Charizma jsou služby, jsou projevy, jsou pomíjivé skutečnosti tohoto věku, nesou jeho předběžnost, proměnnost, nedokonalost i ohrožení. Všechna charizmata jsou vystavena zneužití, představující sílu i nebezpečí. Láska nikoliv: je jednoznačnou, věčnou mocí.

Tuto lásku zažehuje v našich srdcích Duch, Kristův Duch. Kristova láska absolutní je vydaností, podstatou jeho smýšlení a jednání. Charizmatem lásky dává Duch účast na nejhlubším smyslu Kristovy existence, když jsme křtem v ni vtělení. I to je pak láska existenciální - má nejhlouběji vyjadřovat křesťanovo bytí v Kristu. Je i "proexistenciální" (H. Schurmann), jako byla celá Kristova existence "bytím-pro-nás". Tak je nejen umocněním našich činů, ale umocněním bytím v Kristu skrze Ducha, ale i naopak!

II. Charizmata

1. Slovo - obsah - smysl - význam

Slovo CHARISMA se v řečtině profánní nevyskytuje. V novozákonních spisech jen v listech sv. Pavla (Řím, 1 2 Kor čtrnáctkrát), pak v 1 a 2 Tim a 1 Petr. Je utvořeno od slova CHARIS, nebo spíše od slovesa CHARIZOMAI (bohatě, rád, ochotně dávat, děkovat, zavděčit se, prokazovat milost, odpustit apod.). Bylo utvořeno zkušeností prvotní církve, sv. Pavel je již asi nalezl v užívání dosti širokém a poněkud je upřesňoval (1 Kor 12 a 14).

Ale i tak obsah slova a jeho smysl jsou i u Pavla bohaté, jak vysvitne z přehledu: Řím 1,11: "abych se s vámi sdílel o některý duchovní dar" - přesněji: "abych se s vámi podělil (aspoň) o nějaký duchovní dar" (H. W. Schmidt) tj. abych dal působit ne sebe, nýbrž Ducha.

Řím 5,15: "s milostí tomu není tak jako s proviněním" - lépe: s darem Kristovy milosti.

Řím 5,16b: "milost po mnohých proviněních vede k ospravedlnění", tj. dar milosti má moc, která převyšuje všechny hříchy.

Řím 6,23: "darem Boží milosti je věčný život" -

Řím 11,29: "Vždyť Boží dary a jeho povolání jsou neodvolatelné" (nikoli "neodvolatelná", jak má vyd. Kalicha). Boží dary zde míněné jsou patrně zaslíbení SZ.

Řím 12,6: "Máme rozličné dary podle milosti, která byla dána každému". Milost je základem a pramenem, který je dán všem křesťanům. Charizmata jsou osobní Boží dary, ale zde nikoli mimořádné (ekstatické), nýbrž pro službu a budování obce.

1 Kor 1,7: "nejste pozadu v žádném daru milosti" - "která vám byla dána v Kristu Ježíši (1,4b). V tom daru "čekáte, až se zjeví náš Pán Ježíš Kristus" (7b). Tedy má ráz eschatologický (jako Řím 6,23).

1 Kor 7,7: "každý má od Boha svůj vlastní dar" - buď manželství nebo panenství.

1 Kor 12,4: "Jsou rozdílná obdarování, ale tentýž Duch".

1 Kor 12,9: "dar uzdravování v jedno a téměř Duchu"

1 Kor 12,31: "Usilujte o vyšší dary!" - tj. o lásku.

2 Kor 1,11: "když nám mnozí vyprosili milost, budou za nás mnozí také děkovat". Charizma zde míněné je Pavlův apoštolát, a to při "soužení, které...dolehlo na nás nadmíru těžce, nad naši sílu..." (1,8).

1 Tim 4,14: "Nezanedbávej svůj dar, který ti byl dán podle prorockého pokynu, když na tebe starší vložili ruce". Charizma je tu zmocnění k úřadu. Je možný i jiný překlad: "...podle prorockých hlasů, když na tebe vložilo ruku presbyterium" - anebo "se vkládáním rukou, které zmocňuje k úřadu presbytera" (G. Holtz 1971). Charizma, které Timotej dostal vkládáním rukou na doporučení proroků v obci, byla ordinace, čin v Duchu. Ale charizma jej neuchránilo těžkostí! (v. 12).

2 Tim 1,6: "Proto ti kladu na srdce, abys rozněcoval oheň Božího daru, kterého se ti dostalo vkládáním mých rukou". Ordinující je Pavel, proto "vkládání rukou starších" z 1 Tim 4,14 je většinou překladů opuštěno. Toto charizma obsahuje "ducha síly, lásky a rozvahy" (v.7).

1 Petr 4,10: "Každý ať slouží tím darem milosti, který přijal". V darech jednotlivci se ukazuje Boží milost v její rozmanitosti (v.10b), Boží dar je však pro církev: "Kdo káže, ať zvěstuje slovo Boží. Kdo slouží, ať to činí ze síly, kterou dává Bůh - tak aby se vše dělo k oslavě Boží skrze Krista" (v. 11). Před tím je napomenutí k lásce a pohostinnosti (v. 8n).

Jak patrně, obsah slova "charizma" je bohatý. V listě Korint'ánům se snaží Pavel postihnout nový jev v jeho rozmanitých projevech a problematice. List Petřův je toho ohlasem. V listě Římanům zařazuje Pavel charizma do širších souvislostí. Jsou to jednak zaslíbení SZ (11,29), osobní apoštolát Pavlův (1,11 - též z Kor 1,11), moc milosti proti hříchům (5,15n), věčný život (6,23 - 1 Kor 1,7). Smysl tu je eschatologický, v listě Korint'ánům ekleziologický (1 Kor 12 a 14 - Řím 12,6nn). V obou pastorálních jde o ordinaci.

Kdo je dárce charismatického daru? V listě Korint'ánům je to převážně Duch, v listě Římanům je to Kristus svou milostí (též 1 Kor 1,4. 7,7. 2 Tim 1,6. 1 Petr 4,10b).

Kdo je nositelem charizmatu? Podle listu Korint'ánům všichni, ale každý osobně. Podobně i v 1 Petr 4,10. Podle listu Římanům je to Pavel, proroci a učitelé, pak i Timotej. Je to charizma stavu. Podle Pavla není charizma ani určitý konkrétní dar, ani nejsou všechny dary Boží nebo Ducha označovány jako charizmata.

Pavlovo poučení je závažné a z něho musí vycházet každá teologie charizmatu křesťanského, tj. toho, které se objevuje v Kristově církvi. Pavel nevyjmenoval všechna - např. mluví o charizmatu manželství a panenství (1 Kor 7,7), které jinak nikde neuvádí.

Tyto všechny poznatky nutno domyslet. Předtím se však dáme poučit dějinami.

2. Charizmata v dějinách církve

První mimobiblický křesťanský spis Didaché (kolem r.100) mluví především o proroctví, ale toto charisma přisuzuje "biskupům a jáhnům, kteří vykonávali rovněž službu proroků a učitelů" (15,1). Uvádí i kritéria pro rozpoznání pravých a nepravých proroků. Justin Mučedník (kolem r.150) tvrdí, že v církvi nadále trvají proroctví a charizmata. Irenej o něco později píše, že je "nemožné spočítat charizmata, která církev v celém světě od Boha dostává" (Adv. haer. II, 32,4).

Ale právě v této době vzniká vážné nebezpečí. Montanus (kolem r.172) s dvěma "prorokyněmi" se pokládali za nové vtělení Ducha, za jediné pravé křesťany a charizmatiky, nositele nového proroctví a pneumatické obnovitele církve, za nadřazené její autoritě. Tak se octli mimo církev a charizmatické hnutí bylo v budoucnosti zatíženo - někdy právem, někdy neprávem - obavami a podezřením.

Křesťané z Lyonu a Vienne se r.177 obrátili do Říma k papeži Eleutheriovi a radu stran těchto proroctví, jak svědčí později Eusebios (Dějiny církevní V 3,4), a mluví o četných dích "božského charismatu" za tehdejších dob - ale už jako o minulosti. Jan Zlatoústý (4.stol.) se přiznává, že neví, co charizmata jsou, neboť se již nevyskytují!

Charizmata "neinstituční" v těchto zprávách obsahovala dar proroctví, uzdravování, vyhánění zlých duchů, dar různých jazyků, vysvětlování skrytých tajemství (Irenej, Adv. haer. V,6, 1).

Středověká teologie ze živé skutečnosti charizmat zdůraznila, že jsou milostí - a to "zdarma danou" (gratia gratis data) . Snad to bylo i tím, že latinský překlad Písma (Vulgáta) má výraz "charizmata" jen jednou (1 Kor 12,31).

Sv. Tomáš Akvinský rozděluje tyto milosti (charizmatické dary) do tří skupin: a) dokonalost poznání (dar víry, řeči, moudrosti a poznání). b) utvrzení nauky (dar uzdravování, mocné činy, proroctví a rozlišování duchů. c) schopnost mluvení (dar jazyků a jejich vykládání). STh I-II, q. 111, art. č. Na jiném místě mluví o zvláštních, mimořádných darech: o proroctví, vytržení, o daru jazyků, řeči a zázraků (II-II, q. 171-178). Nadřazuje milost posvěcující (gratum faciens) nad tyto milosti, protože ta první se vztahuje k Bohu přímo, tyto druhé nepřímo. Zdá se, že tento zřetel není podstatný. Ztratil se však dynamismus a ekleziologický rozměr charizmat. Zařazení do mravoučné části jeho Summy mohlo sice pomoci morálce, ale nezdá se, že by se tak stalo. Naopak utrpěla charizmata.

Charizmatické prvky se pak vyskytují v různých pneumatických hnutích středověku, jak bylo řečeno a ještě bude ukázáno.

Lev XIII. vymezuje (a omezuje): "Charizmata jsou jen mimořádné dary, které uděluje Duch svatý za zvláštních okolností a jsou určeny především k tomu, aby prokazovaly božský původ církve (...) Nenáleží k struktuře církve". Dnes se charizmata nepovyšují na tak zvláštní místo a struktura církve je považována podstatně za charizmatickou (W. Kasper, G. Hasenhuttl, H. Kung) . Také Pius XII. se o charizmatech zmiňuje v encyklice Mystici corporis (17 a 47). Rozlišuje charizmata úřadu a svobodná.

Druhý vatikánský koncil věnuje nebyvalou pozornost duchovním darům. O charizmatech mluví na 11 místech. Pozoruhodné je, že je uznává i mimo církev (Dekter o ekumenismu 3). Duch svatý učí a vede církev různými dary hierarchickými a charizmatickými (LG 4). Mezi těmito dary vyniká milost apoštolů, pod jejichž autoritu podřídil Duch i charizmatiky (srov. 1 Kor 14-LG 7). Také kněžská služba slovu je charizmatická (Dekret o službě kněží 4). Ale pastýři nemají dělat vše sami, nýbrž uznávat i charizmata laiků v jejich vlastním a zvláštním poslání (LG 30), v jejich apoštolátě, především v jejich činnosti profesionální, sociální (Dekret o apoštolátu laiků š. 30) a misijní (Dekret o misiích 4 a 23). Všichni věřící mají pracovat podle svých charizmat na šíření evangelia (tamtéž 28). Kněží mají ochotně přijímat laiky, jejich odborné znalosti a zkušenosti, jejich charizmata nižší i vyšší, citem víry je odhalovat a uznávat, podporovat i zkoumat (Dekret o službě kněží 9).

Duch svatý dává věřícím všech stupňů též zvláštní milosti pro různé úkoly, pro obnovu a zvelebení církve. Tato charizmata - vynikající (clarissima) či prostá (simpliciora) a všeobecně rozšířená - je třeba přijímat vděčně a radostně. Dary zvláštní (extraordinaria) se nemají nerozvážně vyprošovat, ani od nich troudale očekávat plody apoštolské práce.

Posudek o nich a o řádném používání náleží řádné církevní autoritě. Ta je určena k tomu, aby neuhášela Ducha, a co je dobré, podržela - srov. 1 Sol 5,12.19-21 (LG 12).

3. Teologie duchovních darů

Přes všechna tato vyjasnění se táže Jan PAVEL I. humorně sv. Terezie, co to charismata jsou. Na základě předchozích studií se pokusíme o odpověď.

a) Co je charizma?

Získané poznatky vedou k závěru: charizma není zvláštní dar, nýbrž je umocněním darů přirozených i nadpřirozených! Odpověď je poněkud překvapující, ale není úplně nová: naznačuje ji H. Schurman, H. Muhlen, Y. Congar i někteří teologové protestanští. Je však třeba toto tvrzení prokázat a domyslit.

Slovo samo je odvozeno spíše od slovesa než od podstatného jména CHARIS, jak bylo řečeno. Sloveso vyjadřuje děj, činnost. Rovněž koncovka -ma (CHARIS-MA) vyjadřuje umocnění, aktivizování, niterné i zevní.

Proto sv. Pavel neuvádí charizma jako zvláštní dar, ale spíše jako označení duchovních darů - např. "charismata uzdravování" (1 Kor 12,9). Proto mluví o slovu moudrosti, o slovu poznání (v.8). V tom smyslu říká: "Ukážu vám ještě mnohem vzácnější cestu" (12,31). Je to cesta lásky. Neříká, co je láska, ale jaká je láska: její kladné rysy, její odlišení od záporných vlastností, její eschatologické rysy. Proto je největší, neboť překonává vše.

Není tedy charizma samostatným darem, nýbrž umocněním, silou přítomného Ducha svatého: umocňuje všechny ostatní dary. Není samostatnou kategorií, ale průběžným dynamismem darů přirozených i nadpřirozených.

Toto zjištění má veliké důsledky. Předně ten, že charizma není omezeno na nějaký výčet, ale je otevřeno dalším darům, které v Písmě nejsou jmenovány, ale které se v životě vyskytnou. Charizma může povýšit i přirozené dary do nové roviny (H. Muhlen, W. Kopfermann, H. Schurmann, H.W. Schmidt aj.). Tak přirozená dispozice vztahů k bližním se může v Duchu prohloubit a umocnit k "mocným činům". Přirozená vloha rozumnosti může být umocněna v hlubší poznání a v charizmatické slovo (prorocké, výkladu, rozlišení).

Umocnění je zajisté nejdříve vnitřní, ale musí přejít v projev (FANERÓSIS). Tím se liší charizma od mystiky, která je především niterná, i když i mystik přispívá k bohatství církve - ale to na základě tajemného společenství věřících. Může se však i on neprojevit slovem.

Umocnění zevní nemusí být vytržení, vzrušení, prožitek, opojení. Tento "ekstatický" rys může být jen doprovodný. Vyskytuje se ve všech náboženstvích a může být čistě psychický i parapsychický, může dokonce i zastírat pravý charizmatický ráz. Proto je třeba rozlišování duchů.

Tím spíše, že dnes se rozšiřuje i v sociologické literatuře pojem charizmatu na jevy, které jsou velmi vzdálené jeho vlasti. Tak Max Weber (a po něm mnozí) mluví o charizmatických "od Mojžíše až k Maosetungovi"! Ježíš se tu ocitl opravdu ve "špatné společnosti" vedle Hitlera a Mussoliniho. Když sociologové přejali od Pavla výraz, měli přijmout i jeho "rozlišování duchů"! Ale sotva budeme moci upřít charizma - ať už v širším smyslu - takovému Dagovi Hammarsjoldovi, Gándhimu aj.

Výčet charizmat zůstává otevřen. Tak právem mluvíme o charizmatu řeholního stavu, neboť je to umocnění křestního zasvěcení (Perfectae caritatis 1). Bude třeba mluvit o nových charizmatech - jako duchovním otcovstvím a duchovním mateřstvím, duchovním bratrstvím a sesterstvím aj. Tu jsou přirozené vlohy milostí posvěceny a stávají se charizmatické v šíření lásky, v oživování společenství. A ty zase mají mnoho rozměrů, jak ještě uvidíme.

Je skutečně znatelný i posun v chápání charizmat. Ve středověku se zdůrazňoval charakter milosti. Dnes se zdůrazňuje - aniž se milost pomíjí - charakter služby a společenství. To je pravý "charizmatický rozměr" duchovních darů.

Toto poznání povahy charizmatu nás opravňuje mluvit dále o darech Ducha svatého.

b) Jednota a různost duchovních darů

O darech možno myslet monoteisticky: Bůh dává dary. Trinitární víra však vidí hlouběji. Boží dar je jeho láskyplná přítomnost a jeho sebezdílení: Otec se nám dává skrze

Syna v Duchu svatém. Ale i syn a Duch se nám dávají, oni sami jsou darem. Stará teologie toto sebezdielení nazvala milostí nestvořenou a odlišila ji od milosti stvořené. Dnes se zdá toto rozlišení příliš antropomorfní a vede k zvětšení milosti i darů. Je jediné sebezdielení Boží, samo věčné, ale současně v čase lidském. Jediné, a současně mnohotvárné v lidech. Jeho jednu podobu můžeme nazvat milostí, která posvěcuje naše bytí (milost posvěčující) a naše jednání (milost pomáhající). Duchovní dary jsou umocňující přítomností, účinnou a působící v tom, kdo se jim obrácením a sebevydáním otevře. Toto sebevydání Boha člověku a sebevydání člověka Bohu tvoří základ charizmatického jednání.

Různost duchovních darů má rovněž své kořeny v sebesdielení Osob v nejsv. Trojici a v nekonečné lásce, kterou nám Bůh přehojně projevuje. Teprve potom možno mluvit o různých duchovních darech. Ty, které jmenuje sv. Pavel, možno dělit na charizmata slova, služby a vedení. Druhý vatikánský koncil mluví o mimořádných (vynikajících) a prostých, o darech hierarchických a charizmatických. Pius XII. o charizmatech úřadu a svobodných. Jak patrně, je tu trojí kritérium dělení: činnost, projevy a nositel.

Pokud jde o druhy činnosti, měl Pavel na zřeteli činnost v křesťanské obci. Bylo by však omylem omezovat charizmata jen na tuto činnost. Právě nejvyšší charizma, láska a sám Dárce - Duch pravdy a svatosti - vede, nutí (urget!) k činnosti pro dobro celého lidstva a každého člověka.

Projevy mohou být a jsou různé, nejen ty, které uvádí sv. Pavel. Už jsme uvedli některá charizmata rázu osobního: zasvěcení manželské a panenské (řeholní), duchovní otcovství, duchovní mateřství, duchovní bratrství a duchovní sesterství, duchovní přátelství. Dnes však vnímáme ještě jiná - společenská - charizmata, nebo cítíme jejich potřebu a význam: veřejné slovo pravdy, jednání z víry pro spravedlnost, boj za lidská práva, svobodu a mír, duchovní orientace v ideologických zmatcích, starost o budoucnost lidstva apod. Zajisté nemají všichni tato charizmata stejnou měrou. Zdá se však, že mnozí charizmatici, zvláště v katolickém prostředí, se příliš omezují na modlitbu hlasů a odpovědnost za věci veřejné nejen že nepřijímají, ale ani ji necítí a dokonce s různými zbožnými vytáčkami odsuzují. I to je "zhášení Ducha"!

Již Pius XII. v encyklice *Mystici corporis* varuje před pomýlením o nositelích charizmatu: "Nelze se nikterak domnívat, že tuto řádovou - nebo jak se říká "organickou" - strukturu církve splňují nebo vymezují jenom stupně hierarchie. Anebo podle opačného mínění, že sestává jediné z charizmatiků" (DS 3801). Již jsme viděli dar Ducha v různých nositelích autority: apoštoly, proroky, učitele a jiné, kteří mají dar "stát v čele" a "řídít obec". Je tedy znamením pravého charizmatika, že rozpoznává dary Ducha i v představených - právě tak jako je úlohou představených rozpoznávat a podporovat tzv. "svobodné" - tj. na úřad nevázané dary Ducha. Na obou stranách je třeba daru "rozlišování duchů", protože ne každý "duch" je z Ducha svatého.

c) Rozlišování duchů

Následování Krista je nebezpečné. Poslušnost Duchu svatému je nebezpečnější, řekl kdosi. Dodejme: riziko je velké, ale stojí za to! Žijeme velké uvědomění přítomnosti Ducha - to je snad největší událost křesťanství dnešní doby. Ale abychom tento veliký Boží vklad nezhodnotili, musíme se dát poučit minulostí: viděli jsme od 2. století různé sekty Ducha. Velké schizma východní a západní církve vzniklo mimo jiné též kolem Ducha svatého. Dnes máme různé letniční, svatodušní, novoletniční a jiné sekty. Ale nám musí jít o novou tvářnost církve, o novou podobu křesťanství, ne o rozbíjení jednoty a sektářskou agresivitu. Místo víry a poslušnosti vzniká nová gnóze, místo lásky roztržky, místo služby vytržení, místo pokory domýšlivost, místo daru vlastnění Ducha.

První rozlišení, které je nutné, se týká jevů a projevů, které vycházejí z lidské psychiky, od těch, které můžeme chápat jako dar Ducha. Další otázky klade poměr svatosti a charizmat. Třetí okruh se týká některých dnes zdůrazňovaných charizmat. Nakonec se pokusíme shrnout hlavní kritéria pravosti darů.

d) Jevy lidské psychiky a dary Ducha

Jak již bylo řečeno, "charizma" se stalo módním slovem v sociologii a dokonce i v beletrii (ne právě nejlepší). V tomto slovníku se popisuje charizma jako "jedinečná síla osobnosti, přičítaná těm jedincům, kteří jsou schopni si podmanit veliké množství lidí". - Všechny znaky tu uvedené potvrzují zásadní rozdíl od charizmatu Ducha.

Dar Ducha může předpokládat - a pravidelně i předpokládá - určité lidské vlastnosti, které umocňuje, ale nelze je z nich vyvodit. Bylo by to snížením Ducha. Také nelze beze všeho chápat např. radost a jásot žalmů, plesání Panny Marie a Ježíše, úžas zástupů aj. za jevy "nadpřirozené". Na druhé straně je těžko si představit, že by se skutečná Boží milost nezmocnila celého člověka, že by člověk neprožíval velmi silně Boží přítomnost a také takové uchvácení Bohem neprojevoval.

Zdá se však, že není možno z těchto projevů usuzovat na pravost a nepravost: jsou doprovodem plnosti daru plně přijatého - ale právě jen doprovodem. To znamená, že člověk může prožívat velmi hluboce Boží tajemství a uchvácení Duchem zcela niterně i bez vnějších projevů.

Ještě méně nutno pokládat glossolálii (projev neslovními hlasy) nebo xénoglosii, heteroglosii, xénolálii (mluva cizí řečí) za jednoznačné znamení sestoupení Ducha, i když pro to svědčí Skutky apoštolů (2,4. 19,6). Přemnoho Božích mužů i žen bylo naplněno svatým Duchem a mluvili řečí srozumitelnou (srov. samotné Sk 4,8.31 - 11,15 a především 1 Kor 14,6)! Projev hlasy může být a nejčastěji je zcela přirozená lidská reakce (podobná gestu, mimice apod.). Mluva cizí řečí je případ známý psychologii. Je třeba ještě dalších kritérií!

Psychologická a sociologická literatura užívá pro popis těchto jevů výraz "entuziasmus". Nikde v Písmě se nevyskytuje a není ani jednoznačným, ani nutným projevem darů Ducha. Vyslovuje však přece jen i možné nadšení z Boha a jeho lásky.

Také výraz "extáze" se vyskytuje poměrně málo v Písmě a nikde není spojován s Duchem! V Mk 5,42. Lk 5,26. Sk 3,10 je to úžas zástupů (Mk 16,8 úžas žen u hrobu). Jinde je to "vytržení mysli" (Petr v Sk 10,10. 11,5. Pavel v Sk 22,17). Pavel však poznamenává: "Když jsme byli ve vytržení, bylo to mezi Bohem a námi. Když jsme při smyslech, je to pro vás" (2 Kor 5,13. Srov. 1 Kor 14,14-18 o modlitbě ve vytržení). Není tedy "vytržení", ani modlitba, zpěv, dík ve vytržení (přesně: v duchu), dar mluvit jazyky bezpečným určením charizmatu a jeho Duchem chtěného působení. Tím však nikterak nemůže být popřeno, že Duch "vytržení" působí. Znovu se vrací otázka: jak tedy poznat dar Ducha a pravé charizma? Kdy je vytržení pravé? Pravé vytržení je takové, říká K. Rahner, v němž se nadpřirozená transcendence ukazuje zjevněji. Ale jak poznáme právě tuto nadpřirozenou transcendenci?

Nejnovější teologie často užívá výrazy "zkušenost", "prožitek". Dokument "Obnova církve z Božího Ducha (schválený Německou biskupskou konferencí 1981) upřesňuje: "prožitek" vyjadřuje, že je někdo trvale ovlivněn určitou událostí. "Zkušenost Ducha je osobním setkáním mezi Kristem a námi, které se děje v různých formách. Je to vnitřní vědění o jeho účinné přítomnosti, které bylo získáno osobním stykem s ním, a je v protikladu k pouhému vnějšímu uvědomění, při němž zůstáváme neúčastni". Ovšem pojem zkušenosti je tak rozsáhlý, že jej lze asi těžko definovat. Také kladu otázku, jak lze osobní zkušenosti sdílet, i když každá zkušenost do jisté míry sdělitelná je a zakládá nějakou zkušenost společnou. "Zkušenost Ducha je také často podnícena a zprostředkována jinými a je odkázána výkladem na druhé. Vede k církvi a dosahuje plnou jasnost a jednoznačnou tvářnost teprve v ní... Je silnější než společenská zkušenost o Bohu" (tamže).

Tyto psychologické a sociologické výrazy jsou cenné, ale musí se teologicky doplnit. Nejdříve osobními momenty: obrácení a rozhodnutí víry, živé přijetí svátostné nabídky milosti Boží, otevření se Duchu, modlitba a neutuchající dynamismus lásky. Charizma obsahuje i momenty zevní: službu a starost o trpící, povzbuzování a vedení aj.

Nesmíme však vidět charizma jen v zářných jevech. Charizma je silou i v záporné zkušenosti a v oběti. Charizmatik jako Pavel trpěl pro zavržení svého národa. Podobně i my můžeme a někdy musíme na svém těle prožívat pro druhé i krize ducha, bolesti duše, "nepřítomnost Boha". Dary Ducha vskutku pramení z tajemství kříže!

Jak bylo řečeno, charizma umocňuje přirozené vlastnosti i dary Ducha, a to introvertně (vnitřní moment) i extravertně (zaměření k zevní činnosti, čímž se liší charizmatik od mystika). Jak na sebe navazuje Boží a lidské, milost a člověčí přirozenost, je velkou otázkou širšího dosahu. Teologie se ptá, kde je "styčný bod" (point d'insertion, point de départ). Zdá se, že otázka je špatně položena, protože vychází z představy, jako by lidská psychika a milost nebo dary Ducha byly dva předměty, jejichž styčný bod dlužno objevit. Vyjdeme-li však z představy živé přítomnosti Ducha - a celé nejsvětější Trojice - z všeobjímající a pronikající lásky, která se zmocní toho, kdo je jí bytostně (onticky) a svou ochotou (psychicky) otevřen, pozbude takové "prostorové" určení styku

smysl. Bude to spíše otázka času, Božího času (KAIROS): ne kde, ale kdy dochází k setkání člověka s Boží nabídkou a výzvou? Tento čas je ovšem Božím tajemstvím.

Je-li tomu tak, potom může zarážet, že se organizují charizmatická shromáždění, semináře, kongresy. Jak možno určovat čas a místo Duchu, který vane, kudy chce? Možno však shromáždění chápat jako vytváření vhodného prostředí, semináře jako přípravu a odstraňování překážek a kongresy jako hledání cest pro obnovu v Duchu svatém. Jsou to formy - nebo se mají stát - pokorného čekání na plnější a účinnější přijetí Ducha.

e) Charizma a svátosti

Prameny víry nám zjevují mnoho způsobů "příchodu svatého Ducha". Proroci SZ, Maria, Zachariáš, Alžběta, Simeon byli naplněni svatým Duchem (Mt 1,18. Lk 1,41. 67. 2,25n aj.). Především Ježíš je pln svatého Ducha (Lk 1,15. 3,22. 4,1 aj.). On dává svého Ducha těm, kdo jej prosí (Lk 11,13), on jej vdechuje svým učedníkům (Jan 20,22), Duch je jeho darem (Sk 2,38). Apoštolové pak z jeho příkazu "udělují" Ducha ve křtu a vkládáním rukou, když sami byli o Letnicích naplněni Duchem svatým (Sk 2, 4. 2,38. 8,14-17 aj.).

Duch svatý působí svobodně (Sk 10,44-48). Ale základním "udělením" Ducha je křest Ježíše Krista, který přišel křtít Duchem a ohněm (Mt 3,11 par). Skrze jednoho Ducha jsme všichni pokřtěni (1 Kor 12,13). Neexistuje jen křest vodou! Ve křtu dostáváme počátek, "závdavek" Ducha (2 Kor 1,22. 5,5. Ef 1,14).

Apoštolové pak vkládali ruce na pokřtěné (Sk 8,14-17. 19, 6). Ti přijali Ducha svatého a jeho dary. Co je toto vkládání rukou? Vkládání rukou má v Písmě několik významů: je to obecné gesto žehnání, u Ježíše i uzdravování (Mk 10,16 aj.), dále pověření a poslání (Sk 6,6. 13,2-4 aj.). Potom je to zmíněné udělování Ducha svatého a konečně i ordinace (1 Tim 4,14. 5,22. 2 Tim 1,6).

Je tedy zřejmé, že gesto není jednoznačné a pro dary Ducha není nutné. Dále: ruce vkládají apoštolové, proroci - tedy osoby, které mají autoritu, jsou představenými obce. Členové obce nebo shromáždění vkládají ruce jenom na znamení prosby! "Křest Duchem" tu znamená silné rozvinutí počátku, který byl vložen křtem Kristovým, uvědomění a prožívání svaté skutečnosti, že jsme pokřtěni ve jméno nejsv. Trojice, že jsme tělem Kristovým a chrámem Ducha svatého. Protože výraz "křest Ducha" nebo "Duchem" může mít nesprávný význam (znehodnocení vlastního křtu), doporučuje kard. Suenens, abychom jej v katolické církvi raději nepoužívali.

Duch svatý je přítomen i v eucharistickém shromáždění, působí spolu při Kristově oběti, protože Ježíš "přinesl sebe sama jako neposkvrněnou oběť" mocí Ducha, který nepomíjí" (Žid 9,14). Duch svatý tuto oběť nyní zpřítomňuje.

Duch svatý působí v odpuštění hříchů (Jan 20,22), je mocí, která uzdravuje (1 Kor 12,9). Duch svatý posvěcuje i ty, kteří se v sobě oddávají cele v Pánu (Ef 5,32. 1 Kor 7,7).

Přítomnost Ducha svatého je v Božím slově, ve svátostech a v církvi. Bude znakem pravého charizmatika, že tuto přítomnost rozpozná. Kdyby to neuznal, nemá Ducha. Všemi způsoby je třeba Ducha do církve vnášet, ne jej z ní vynášet!

Charizma se neuděluje, ani ve svátostech se přímo charizma nedává. Charizma je zvláštní rozvinutí darů přijatých ve svátostech i mimo svátosti v přijímající pokoře a účinné lásce. Nemůže být "udělováno" vkládáním rukou. To může být jen gesto prosby! Ani ordinace neuděluje charizma: úřad může být zastáván všelijak, autorita vykonávána různými způsoby. Charizmatické zastávání tohoto poslání se děje zase jen a především velkou láskou, moudrostí a věrností. Proto právě napomíná autor listu Timoteovi, aby Timotej nezanedbával dar, napomíná jej ke skromnosti a zapřísáhá k horlivosti.

Klade se však otázka: jak to, že svátosti, které jsou činy Kristovými a Ducha svatého, nemají tak zjevné působení a projevy? Jak to, že věřící, kteří je přijímají, nejsou tak uchvázeni jako účastníci charizmatických shromáždění? Bylo již řečeno, že psychické projevy nejsou vždy spolehlivým kritériem. Viděno však teologicky - svátosti jsou zakládacími a základními obecnými činy Ducha. Charizmata, ať "všední", tj. pro každodenní život, ať "řádná", tj. spojená s úřadem, ať zvláštní nebo i mimořádná, jsou novým oživením církve. Jedno podmiňuje druhé: církve bez charizmat je ohrožena nehybností, charizma bez církve anarchií. Právě charizma umocňuje i přijímání svátostí.

4. K některým darům Ducha

a) Modlitba hlasů (glossolálie)

Některá možná upřesnění možno čerpat ze sémantiky (přesněji sémiologie - nauky o znaku). Hlas je lidský zvuk. Jako zvuk je akustickým znamením (rovina sémantická). Jako lidský zvuk je jevem psychologickým. Modlitba hlasů je jevem teologickým. Může být neslovním, nepojmovým vyjádřením (podobně i jiná - jako tanec, srov. 2 Sam 6,14). Obvykle se spojuje se silným vnitřním hnutím - ale nemusí. Je osobní, ale může být i "vlomem obsahů z nehlubších vrstev kolektivního podvědomí do vědomí" (M. Kelsey - H. Muhlen).

Z hlediska biblického nelze doložit, že silné vnímání přítomnosti Ducha má nebo musí mít vyjádření právě v modlitbě hlasů. Dále není jasné, zda se tato modlitba ztotožňuje se zpěvy, které se uvádějí v Ef 5,18 a Kol 3,16 - protože žalmy i křesťanské hymny měly srozumitelný obsah. Také není zřejmé, zda jde o zpěvy zřejmé, zda jde o shromáždění eucharistické. Záporná odpověď je pravděpodobnější, protože se křesťané mají před těmi písněmi "se vši moudrostí navzájem učit a napomínat" (Kol 3,16a).

Proto dnešní eucharistická liturgie, která již tak ponechává málo místa pro ticho, sotva bude trvale a všude připouštět např. jódlování při proměňování. Také asi není "modlitba hlasů" u dospělého člověka první, nýbrž je tomu tak spíše u dítěte, které začíná žvatlat. Nezdá se, že takové zvuky vyjadřují "nevyslovitelné" o "já": nejsou vyjádřením, nýbrž jen určitým projevem osobní modlitby. Pokud se srovnává tato modlitba s růžencem nebo opakováním určité formule (např. "Ježíšova modlitba"), zdá se, že toto srovnání není správné. Je však otázkou, do jaké míry lze tu mluvit o přiměřeném výrazu pro nevýslovná Boží tajemství. Zajisté můžeme nad nimi jásat a plesat, ale spíše zmlknout v klanění. Ještě odvážnější je srovnání Ježíše Krista jako "dar řeči nám". Ježíš je však LOGOS, Slovo, ne zvuk. A také učil srozumitelné radostné zvěsti a modlitbě slovy - ne zvuky.

Druhá rovina - rovina sémiotická - se týká výkladu znaku. Modlitbu hlasů nelze překládat v běžném slova smyslu, tj. převádět z jednoho znakového systému do druhého. Při soukromé modlitbě to zajisté není třeba. Někdy ani při společné, neboť shromáždění se neptá po smyslu projevu, stačí jev sám. Ale sv. Pavel žádá, aby byly tyto projevy vykládány (1 Kor 14,27). Patrně to byly projevy ještě jiného druhu, které měly snad obsah prorocký, napomenutí, varování, sdělení pro shromáždění apod. Tu je výklad smyslu (hermeneutika) na místě.

Na třetím stupni - syntaktickém - jde o zjištění významu modlitby hlasů. Tu právě máme především konstatování sv. Pavla: "Kdo ve vytržení mluví jazyky, mluví k svému užitku" (1 Kor 14,4). Nebo: "Kdybych se modlil ve vytržení, modlil by se můj duch, ale má mysl by toho nebyla účastna" (1 Kor 12,14). Nicméně, hlavní význam je tu právě v tom, že je to modlitba, skutečná modlitba. Proto Pavel říká: "Nebráňte mluvit jazyky" (14,39).

Dnešní charizmatika zná podobnou modlitbu celého shromáždění. V tom je její velký význam a objevná cena. Je to nový druh modlitby, který je potřebný naší době, tak individualistické, v sebe uzavřené a sebestředné. Je to skutečně velký dar, když se lidé scházejí, aby se modlili - a modlili velice vroucně, až do vnějších projevů.

Poslední zřetel - pragmatický - klade otázku širšího uplatnění, otázku hodnoty, - Pokud jde o modlitbu osobní, není třeba již podtrhovat, jakou má hodnotu "modlitba hlasů" v době chladného racionalismu a jednostranné technické, ekonomické a konzumní civilizace.

Ale podle sv. Pavla jsou dary Ducha k užitku církve a lidí! Tu přichází otázka hodnocení ekleziologického a humanitního.

I když modlitba hlasů nemá příliš charakter služby, přece jen nelze vyloučit, že taková pravá modlitba utváří svědeckou osobnost, že prokazuje duchovní služby neviditelné - právě jako modlitba! Možná, že přispívá k obnově modlitby vůbec. Rozhodně je to nový jev modlitby společné - ovšem mimoliturgické.

A co liturgie, především eucharistická? Ta má zajisté svou jedinečnou hodnotu, osvědčenou staletími. Má své velké klady, ale i nebezpečí obřadnictví, formalismu, rutiny. Charizmatik má příležitost prožívat vroucněji i liturgickou událost a společné slavení podle objektivních pravidel bohoslužebných. Je však možné, že se časem vytvoří - bude-li to vedením Ducha - liturgie nová, která dopřeje víc ticha, anebo liturgie "charizmatická", která uvolní více prostoru darům Ducha, třeba daru proroctví v bohoslužbě slova - a modlitbě hlasů i při bohoslužbě oběti. Duch vane, kudy chce!

Pro to jsou ovšem nutné dva předpoklady: na jedné straně odstarnit nedůvěru, odmítavý racionalistický postoj a strach před duchovní anarchií. Na druhé straně odstranit vše, co vede k vulgarizaci, posměchu a scestí psychickému a naukovému. Na jedné straně

"nezhášet oheň Ducha" (1 Sol 5,19), na druhé straně - jak chce sv. Pavel - ať se všechno děje EUSCHÉMONÓS KAI KATA TAXIN - doslovně: dobře podle náležité důstojnosti (ne nepřičetně) - a podle řádu (1 Kor 14,40), tj. v patřičné účtě, jaká náleží Duchu - a v řádu, jaký sluší před lidmi.

Pojednali jsme trochu obsírněji o daru, který budil a budí potíže. Nyní můžeme věnovat stručnější pozornost dvěma dalším: prorockví a uzdravování.

b) Dar prorockví

Abychom se vyhnuli nedorozumění, bylo by snad lépe mluvit o službě slova Slovu, Pravdě.

Duch mluvil mnohokrát a mnoha způsoby v prorockých SZ. V absolutní plnosti, kterou potřebuje svět pro svou spásu, promluvílo věčné Boží Slovo. On jediný viděl Boha a nám zvěstoval, On je "odlesk Boží slávy a výraz Boží podstaty, který nese všechno svým mocným slovem" (Žid 1,3). Na tomto "prorockém poslání" dal Kristus účast své církvi (LG 12). Tato účast je rozlišena co do důležitosti a způsobů. Hlásání apoštolů a novozákonních proroků ustavuje základy naší víry, je počátkem a nejvyšším kritériem, protože je vírou církve chápáno jako sebesdílení Boží závazné a veřejné. Všechno další mluvení z Ducha je odhalování Božích tajemství (1 Kor 14,25).

V poapoštolské době, na počátku 2. století, vedou někdy proroci bohoslužbu: "Prorokům dovoďte, aby slavili eucharistii, jak chtějí". (Didaché X,7) Tato bohoslužba nebyla ani "mluvení hlasy", ani dodržováním předepsaných modliteb a obřadů, ale volné slavení večere Páně.

Prorok také "učí pravdě". Na rozdíl od "učitelů", kteří se asi drželi přísné tradice (jsou uváděni v Didaché XIII,1), opírá se nyní prorok asi též o "soukromé" zjevení. Proto bylo třeba velké bdělosti a rozlišování pravých a nepravých proroků. Takovým nepravým prorokem mohl být i "apoštol" - putující hlasatel evangelia (Didaché XI,3-6). V zásadě pravý prorok, tj. osvědčený jako muž Ducha, nemá být již zkoušen (Didaché XI,7.11). Prorok někdy jedná po způsobu starých proroků symbolickými úkony, ale "nepřikazuje jednat tak, jak činí on" (Didaché XI,11). Hlavním kritériem pravého proroka je, aby se "choval jako Pán" (Didaché XI,8). Druhým jeho znakem je naprostá nezištnost (XI,5n.12. XII). Třetím kritériem je jednání podle toho, čemu učí (XI,10). Ale prorok není představeným!

Pravé proroky zná v témže století Justin Mučedník (Dial. 82,1n), ne však krátce před ním Pastýř Hermův. V dalším století zlomek Muratoriho, Hippolyt Římský a Origenes o nich mluví jako o minulosti. Další teologická tradice zná jen starozákonní proroky. Ale podstata prorockého daru nikdy v církvi nezmizela!

V naší současnosti se mlčení prolomilo. Prorocké poslání, prorocké slovo a působení ožilo v nové formě a síle. Je to zcela nepochybně uvědomělejší a radikálnější přijetí nabídky Ducha a je třeba tento dar mít v hluboké účtě a vážnosti, jak nás znovu učí Pavel (1 Kor 14,1.39).

A skutečně má dnes tento dar Ducha velký význam. Jsou to jednak původní prorocké funkce, jednak nové, které žádá doba.

"Duchovní užitek, napomenutí i povzbuzení" (1 Kor 14,3), jsou stálými a trvalými potřebami křesťanství i lidstva. Křísit zapomenutá Boží tajemství, přinášet nové poznání, nové kérygma (hlásání), nově je formulovat, se klade jako odpovědnost za Boží slovo prorokům malým i velkým. Je chyba, že vzniká napětí mezi oběma, že teologové jsou podezíráni jako protivníci prorockví a na druhé straně zase teologové projevují někdy nedůvěru v prorocký dar. Velká teologie i drobná apoštolská práce potřebují charizmatický rozměr, velikost a vroucnost. Charizmatická shromáždění by se neměla točit v malých perspektivách, měla by mít na zřeteli veliké problémy lidstva a církve.

Duch svatý je též Těšitel. Potěšování je rovněž úkolem pravého prorockého daru. Svět potřebuje Boží útěchu: "Potěšte, potěšte svůj lid, praví váš Bůh", říká pravý velký prorok (Iz 40, 1. Srov. 66,13). Tak chce i Ježíš (Mt 11,28). Množí se však i temní proroci, kteří boří a nestaví, hroží a neposilují. Zajisté je třeba kritiky, ale ještě víc tvorby.

Prorocké slovo je osvobozující. Bude hledat způsoby, jak odstranit staré překážky a předsudky, které dělí křesťanské církve a lidi, skupiny a národy. Slovo prorocké je vpravdě ekumenické!

Prorocké slovo stojí dnes ve velkém, celosvětovém zápase o pravdu! Je třeba ji hlásat i ze střeš. Lidé po pravdě touží, a přece se jí bojí. Nejvíce se ovšem pravdy bojí

násilí a lež. Chudým je třeba přinést radostnou zvěst, zajatým propuštění, slepým zrak, zdeptaným svobodu. Tak by se mělo prorocké charisma obrátit k těmto dějinným úkolům, aby nezůstalo bez užitku. Bída, násilí, lež a strach jsou zlem lidstva, proti nim mají bojovat proroci malí i velcí.

Jako vždy, i dnes je třeba kritérií na rozlišení od lži proroků. Pravého proroka bude vyznačovat vydanost Bohu, jehož se cítí nástrojem. Láska k pravdě a lidem, jimž je jeho poselství určeno. V pokoře bude zkoumat sebe a bude přístup kritice, jíž je nutně vystaven. Moudrost a cit pro Boží chvíli, kdy je veden Duchem, aby mluvil, uchrání jeho srdce od pýchy, domýšlivosti, nenávisti a tvrdosti. Nebude se vydávat za neomylného reformátora, ale pokorného sluhu Boží pravdy a lásky. Také utrpení - podle vzoru Ježíše Krista - bude jeho očistným a věrným průvodcem. Statečnost a věrnost Boží pravdě, oddanost církvi, jejímu učení a autoritě budou doporučením jeho věrohodnosti.

Pravým cílem prorockého daru je obrácení člověka, prohlubování znalosti Božích tajemství, budování církve a v posledku oslava Boha, Pána všech věků. Odhalování budoucnosti se v Písmě omezuje většinou na dějiny Božího království, na pronásledování církve, na povzbuzení k vytrvalosti a věrnosti, na druhý příchod Kristův a soud.

Ve všech dobách byli lidé, kteří toho věděli o budoucnosti víc a konkrétněji, někdy dobře, jindy špatně. Jednak to byli a jsou jasnovidci, věštcí apod.. Je to psychologický jev, o kterém toho zná (para)psychologie málo spolehlivého, lidová tvořivost mnoho nespolehlivého.

Také někteří svatí měli dar vidět konkrétněji budoucí události. Dnes se tento náboženský jev šíří - bez ohledu na svatost. Oplýváme prorocstvími asi víc pošetilými než moudrými a jsou přijímána víc s pověrou než s vírou, senzacechtivost zatlačuje zájem o skutečná prorocství, která jsou naopak přijímána s rozpaky. A přece Písmo velice vážně varuje: "Běda bláznivým prorokům, kteří následují vlastního ducha, ale pranic neviděli...Protože jsou vaše slova šalba a vaše vidění lež, chystám se na vás, je výrok Panovníka Hospodina" (Ez 13,3.8 - celá kap. 13 je dnes aktuální! Srov. též Jer 23,9-40). I sám Ježíš důtklivě varuje před nepravými proroky (Mt 7,15-23. 24,24). Podobně i Jan (1 Jan 4,1-6). Dobrý prorok-charizmatik je ozdobou obce. Špatný je její zkázou.

c) Dar uzdravování

Po modlitbě a zjevování Božích tajemství je uzdravování duše i těla dalším velikým darem Ducha. - Bůh je Pánem života. Svou moc však prokazuje nejvíc tím, že se smilovává. Jeho milosrdenství se vztahuje na celého člověka, na duši i tělo. Nemoc duše i těla není Božím záměrem, Božím záměrem je jejich uzdravení: hřích i utrpení jsou zahrnuty do Božího spásného plánu. Boží slovo nás o tom stále a mnoha způsoby ujistí.

Ježíš Kristus "chodil po celé Galileji, učil v jejich synagogách, kázal evangelium království Božího a uzdravoval každou nemoc a každou chorobu v lidu" (Mt 4,23). Ovšem jeho poslání nebylo posláním lékaře, nýbrž Spasitele všech lidí. Proto jeho uzdravování jsou znamením přicházejícího Božího království (Lk 7,22. 11,20). Sám odmítl podat farizeům uzdravování jako "důkaz z nebe" (Mk 8,11). I lži proroci se prokazovali znamením a zázraky (Mk 13,22). Uzdravování je "průvodní jev víry", ale víra nemůže nebe nutit k svědectví - to by byla magie nebo pověra.

Svou lásku k trpícím a chudým Ježíš odkázal apoštolům a ti "ve jménu Ježíšově", jeho mocí uzdravovali nemocné (Mk 6,13. 16,18. Mt 10,8. Sk 3,6.12.16. 4,30. 9,34). Duch svatý působí nadále v církvi účinná znamením Kristovy lásky a volá církve k trpícím. Je to především svátost nemocných (srov. Jak 5,14n). Na přímluvu svatých se stále dějí uzdravování, především na přímluvu Boží Matky. Ale pak dává Duch svatý CHARISMA IAMATÓN - dar uzdravování.

Tento dar nelze ztotožňovat s nějakou telepatií nebo jinou psychologickou účinností "záračných" lékařů, bylinkářů a kořenářek - ačkoliv i tyto vlohy, o nichž zase víme málo, jsou také darem Božím. Nejsou však darem duchovním, charizmatem v přísném slova smyslu, tj. znamením Božího království, působením milosti bez lékařů, sugescí a jiných prostředků. Pravé charisma uzdravování je zvláštní skutečnost, která souvisí s časem spásy. Je znamením vykoupení. Je zvláštním úkazem Boží lásky, která překonává zápornou stránku utrpení, bolesti i hříchu.

Zdá se, že se dnes staví do popředí tělesné uzdravení nemocného, a to jako nutný výsledek vztažení rukou. To by bylo nesprávné ve všech bodech. Uzdravení může být jenom účinkem Boží moci na ne-mocném. Bylo by pověrou odmítat lékařskou pomoc! Taková opovržlivost nemá nic společného s Duchem svatým.

Naopak se zdá, že dnes sužují člověka víc bolesti duše, proti nimž má lékařská věda dosud málo prostředků, není-li dokonce sama bezmocná nebo protivědecká (zneužití psychiatrie). Jde o pomoc v hledání smyslu života, v depresích a frustracích, v prázdnotě duše. Jde o hledání a nalézání Boha, jehož ztráta je největší ne-mocí. Jde o záchranu, o konverze.

Dar uzdravování by se měl též obírat širšími nemocemi společnosti: citové otupění, zneužívání sexu, narkomanie, alkoholismus, terorismus, potratářství, ba i znečišťování životního prostředí. Za to všechno jsme spoluodpovědní. Tato zla dosahují takového měřítko, že je třeba zasvěcení ve službě proti tomu kterému zlu. Dříve se skutečně nalézali lidé, kteří se sdužovali v řehole a obětovali se do krajnosti. Tak např. řád trinitářů na vykupování otroků, řády pro službu nemocným, malomocným, opuštěným, v nalezincích pro odhozené děti apod. Není pochyby, že proti moderním nemocem duše i těla je třeba opět velikého sebedarování za "život světa". Čím větší bída, tím větší musí být odhodlání nasadit, ba přímo zasvětit sebe. To je asi nejaktuálnější smysl charizmatu uzdravování! Mocí Ducha můžeme pomoci ne-mocnému světu. Jako Carl Schonnenschein a Matka Tereza. Silou lásky a modlitby, opravdovou službou a sebedarováním.

5. Obecná kritéria

Po rozbořech biblických, dějinných a systematickoteologických se můžeme pokusit o stanovení znaků, které charakterizují dary Ducha svatého, jak jsou chápány a prožívány v katolické církvi. První skupina (1-6) se týká nositele, osoby (antropologická). Druhá řada (7-12) uvádí určité znaky a má ráz teologický.

(1) Obrácení. Protože dary Ducha svatého jsou aktivizováním vnitřního i vnějšího života, je nutná konverze. Kde by bylo "odporování Duchu svatému", není možno mluvit o charizmatickém životě a působení.

(2) Život v milosti. Po konverzi žije člověk ve společenství s Bohem, které nesmí narušit.

(3) Otevřenost, poslušnost Duchu svatému. Dary nemají vnější ujištění, je to vnitřní děj. Obdarovaný musí mít bdělost srdce, aby dar Ducha neutratil.

(4) Sebedání. Jsem-li já sám, sám sobě a pro sebe, nemám Ducha svatého, nýbrž ducha vlastního. Tou měrou, jakou se zbavuji sebe, tou měrou jsem schopen být naplněn Duchem svatým.

(5) Duch služby. Hledám-li sebeuplatnění, jedním-li ze svého temperamentu, zájmu, ziskosti, není ve mně Duch. Jeho pravé dary mě radikálně staví na prvním místě do služeb druhým. Jde-li mi o vlastní dokonalost, je to askeze, ne charizma (ale charizma askezi předpokládá). Jde o ochotu konat, co Duch chce pro druhé vykonat skrze mne - nikoliv "páchání dobrých skutků na druhých pro vlastní zásluhu"!

(6) Psychické zdraví a duševní vyváženost. Přemohu-li sebestřednost, mohu upadnout do druhého extrému: horečné činnosti, překotného a nespořádaného, neklidného a nervózního napětí - do hereze činnosti, jak byl tento stav nazván. Také různé psychické stavy, jak bylo řečeno, mohou být mylně pokládány za charizma.

(7) Nejvyšším kritériem byla, je a zůstane AGAPÉ. Všechna agresivita, pocit nadřazenosti a vyjímčnosti nejsou z Božího Ducha.

(8) Dary Ducha svatého jsou způsoby přítomnosti a účinnosti trojjediného Boha. Tento trinitární ráz vyslovuje základní teologické pojetí daru: Otec se nám sdílí v Synu působením Ducha. Výlučné soustředění na kteroukoli Osobu je neúplné a na cestě k bludu.

(9) Duch svatý je Duch Kristův, od něho a od Otce poslaný, aby nás uváděl do Kristova tajemství. Pneumatologický monismus, který se tu a tam objevuje, je zdrojem teologického zmatku a nedobré praxe.

(10) Vlastním znakem darů Ducha je právě "ovoce Ducha svatého", jak je uvádí - jistě obecně a neúplně - Gal 5,22.

(11) Ekleziologický ráz je od počátku a podle Pavlovy nauky pro dary Ducha podstatný a rozlišující: budování církve, udržování jednoty. V praxi je však právě tento požadavek nejproblematictější. Velmi záhy se stala hnutí ve jménu Ducha, pro nové evangelium, novou církev, atd. hnutími schizmatickými. A všechna starověká a středověká hnutí - přes počáteční zdání dokonalosti a duchovní elity - v druhé nebo nejpozději třetí generaci svůj elán ztratila a zanikla. Duch svatý je Duch jednoty, lidský duch je duchem rozdělení. Není dobré mluvit o "letniční církvi" nebo církvích: to je sektářství.

Jednota, o kterou jde, je jednota Kristova a Otcova: "Já a Otec jedno jsme", uskutečňovaná Duchem lásky, který je vlit do našich srdcí. Je to jednota Božího slova, jednota svátostná a jednota poslušnosti církevní autoritě. Charizma není a nemůže být proti Božímu slovu. Charizma není a nemůže být v rozporu se svátostí, neboť v ní působí rovněž Duch. Jednota může být v rozporu s autoritou, když se charizma staví do úlohy svrchovanosti - anebo když autorita zháší Ducha. Ale právě tehdy je na místě služba jednotě, služba charizmatická, ne schizmatická! Ducha je třeba do církve "vnášet", ne "vynášet".

(12) Mariánský ráz. Jestliže pomineme zneužití výrazu "charizma" pro různé lidské společenské vlohy, rádi uznáme, že skutečná charizmata jsou i mimo katolickou církev. Ta je třeba nejen uznávat, ale i rozpoznat, z nich se těšit a s nimi počítat pro obnovu světa. Uznáváme však charizmata ve vlastní církvi a rozpoznáváme jejich charakter. V charizmatickém sebeuvědomění církve, které vyplývá z "relecture" (nové četby) Písma, z dějin a vlastní zkušenosti. V tomto pohledu se nám jeví Matka Kristova jako první charizmatička. Duch svatý na ni sestoupil zcela zvláštním způsobem. Jako "služebnice Pánova" se zcela vydala jeho spasným záměrům. Její první čin po zvěstování byla ochotná pomoc potřebné příbuzné. Na počátku Ježíšova díla stojí se svou pozorností k svatebčanům, kterým došlo víno. Je trvale spojena s Kristovým dílem, utrpením i smrtí. Je přítomna letničnímu příchodu Ducha. Stala se Matkou církve, je nositelkou nejvýznamnějšího tělesného i duchovního mateřství. Je zcela odůvodněná víra, že "charizmatické objevení Marie" - ne její odmítnutí! - přinese nové momenty v budoucnosti, kterou ještě nedohlédáme. Zní skoro prorocky slova Jana Pavla II.: "Této ženě, Marii, Boží Matce a Matce naší, která vždy byla poslušna vnuknutí svatého Ducha, svěřuji pln důvěry vaše významné působení pro obnovu církve a v církvi" (delegátům 4. mezinárodní konference vedoucích katolické charizmatické obnovy, v Římě 7.5.1981).

III. Obnova v Duchu svatém

Počínaje již 2. stoletím objevují se v církvi snahy hledat pod zvláštním vedením Ducha nové evangelium, novou církev, novou spiritualitu (monisté ve 2.stol., středověká hnutí a sekty). Nyní chceme hledat dějinné kořeny dnešního "novoletničního hnutí" (1) a obecné rysy pravé obnovy v Duchu (2).

1. Obrodná hnutí v křesťanství v 16. - 20. stol.

a) Počátky reformace (do 18. stol.)

Luther (stejně jako Kalvín) zachoval tradiční nauku o Trojici i o svatém Duchu. Duch nás posvěcuje, uvádí do svatého společenství, ukládá do lůna církve, skrze niž nám káže a přivádí ke Kristu (Velký katechismus). Nikdo nemůže rozumět Božímu slovu jen Duchu, který nás uvádí do své školy zkušeností (Komentář k Magnificat). Luther hájí působení Ducha i ve svátostech (Schmalkaldské články III,8).

Na druhé straně však vede boj proti katolické víře v působení Ducha v úřadě papeže: "Také papežství je marný (eitel) entuziasmus". Ještě prudší boje vede spisem "Proti nebeským prorokům, o obrazech a svátosti" (1525). Tito nebeští proroci jsou Mikuláš Storch a Tomáš Muntzer z Cvikova, kteří se obrátili proti biblickému chladu a teologii reformátorů. Muntzer drsně vytýká Lutherovi: "Kdybys sežral 100 000 biblí a neměl Ducha, nic ti to nepomůže." Zato jej a jeho přívržence nazval Luther duchaři, Kalvín divokými zvířaty, Zwingli Catabaptisty. T. Muntzer vyvolal sedláckou vzpouru a byl r. 1525 oběšen, ale jeho duch vyvolal hnutí novokřtěnců.

Ze vzdálených zdrojů pozdní středověké mystiky vznikají v tomto století různé směry, které vyjadřují touhu po zvniternění víry. Zavrhnou papežence, luterány, zwingliány i novokřtěnce (Sebastian Franck). Proti nárokům rozumu, církve a tradice je Duch znamením a příčinou pravé niternosti (H. Denck), dává klíč k výkladu Písma (ale není původcem inspirace - Melchior Hofman). Je protikladem proti tělesnému, viditelnému, vnějšímu (Caspar v. Schweckenfeld). Duch dává subjektivní, nekontrolovatelné vnuknutí. Vylití Ducha je počátek nového věku (A. Bader, Magdalena Mullerová). Vzniká odpor proti jakékoliv autoritě, církevní i státní, proti organizaci, proti kněžství a kultu. Příznačné

však je, že tu jde o širší hnutí, ne jen o jednotlivce a jejich přesvědčení. Je to v podstatě hnutí lidové, i když mu stojí v čele někdy i šlechtici, kteří zvláště vtiskují hnutí pocit elity.

Jiné prvky - tiché naslouchání Božímu hlasu ve shromáždění, v němž se utváří vnitřní modlitba a případně se i projeví jako slovo zjevení, které se vzájemně sděluje - přinášejí "Děti světla", "Společnost radosti" (lidově kvakeři - "třasavci" podle extatických projevů - zal. 1646 anglický obuvník George Fox). Pro ně ani Písmo není pravidlem, nýbrž vnitřní osvětlení Duchem.

Také pietismus (pův. nadávka jako reakce proti knize luterského faráře ve Frankfurtu a Lipsku Ph.J.Spennera "Pia desideria" 1675) shromažďuje věřící v Duchu k biblickým kroužkům a vzájemnému sdílení náboženských zkušeností. Vyžaduje radikální obrácení, "znovuzrození", sebezpytování, přísný mravní život v radosti. Podle různých krajů nabýval volné lyrické prvky nebo se měnil v mystiku (A.H.Francke). Ačkoli nebyl proticírkevní - podobně jako kvakeři - luterské církve mu nepřály a pokládaly hnutí za podezřelé. Nicméně mělo vliv na příbuzná duchovní hnutí v 18.století, např. na Ochranovské (Moravské) bratry, a zasáhlo i do našich zemí. Také v katolických kruzích ve Francii a Německu našel pietismus ohlas.

Útlak ze strany církví i státu radikalizoval toto hnutí v kvietismus - který nabyl zvláštní tvárnosti tentokrát v katolické církvi. Jeho prvním představitelem byl španělský kněz Miguel de Molinos, nejdříve vážený duchovní vůdce (Guia spiritual 1675). Ale později byl odsouzen (r.1687 - DS 2201-2269). O jeho nauce však není dosud jasno. Údajně se musí duše zcela zničit, aby patřila Bohu, v ničem nesmí odporovat - ani pokušením - musí se chovat zcela a naprosto pasívně, aby byla vedena Bohem. Podobný spor vypukl kolem spisů paní J.M. Guyon a F. Fénélon, velkého teologa a kazatele - a to dílem jiného slavného (a sporného) muže - J.B. Bossueta (odsouzení Mme Guyon 1695, Fénélon 1698). Bossuetovo vítězství bylo pyrrhové: Inonenc XII., ač r. 1699 odsoudil 23 vět Fénélonových, jmenoval jej krátce nato kardinálem. Horší však byl důsledek, že mystická literatura v 18. stol. ve Francii zkomírala.

Osvícenství 18. stol., církve i státy duchovním hnutím nepřály. Ta se na jedné straně drobila v další různé směry a skupiny, společenství a sekty. Na druhé straně se opět prorocký duch radikalizoval v očekávání konce světa a krvavá povstání (Pierre Jurieu 1702 ve Francii). Tu se objevovaly i patologické úkazy, mluvení jazyky a zuřivost "proroků".

Reformace byla vedena vcelku spíše hleádním slova a christologií, nikoliv pod výslovným znamením svatého Ducha. Také v různých hnutích 17.-18. stol. byly jen určité prvky, které připravovaly letniční hnutí 19.století.

b) Hnutí "probuzení" a "posvěcení" v 19. století

Racionalismus osvícenství vyvolal jako reakci v umění i v pocitu života - romantismus. Na tomto pozadí se vytvářela další hnutí náboženská, která jsou bezprostředními předchůdci vlastního letničního hnutí ve 20. stol. Dějištěm jsou hlavně Spojené státy, kolébkou protestantské církve nebo směry. Na půdě katolicismu podobné hnutí nevzniká, nýbrž jen určitý typ spirituality (bratři Schlegelové, J. Grimm, Kl. Brentano, Novalis aj.) .

Skupiny, projevy, formy hnutí probuzení jsou velmi různé. Tak ve skupině Cane-Ridge (1801) setkání zahajuje ohnivé kázání. Následuje vzdychání, vzlykání, sténání, všeobecné vzrušení, které se stává nakažlivé. Zmučené duše volají o milost, zoufalec prchá před svým svědomím, ale vrací se, pastor jej povzbuzuje, modlitba se střídá téměř s rouháním (popis současníka).

Alex.Campbell zakládá Učedníky Kristovy se "svalnatým křesťanstvím". Role laiků, žen i dětí je hlavní. Bankéř Henry Drumond zakládá "školu proroků", do níž přichází hlavní hlasatel "probuzení", skotský kazatel Edward Irving (+1834). Tu se vytváří charizmatické prostředí s očekáváním druhého příchodu Kristova, obnovují se novozákonní úřady apoštolů, proroků, evangelistů, učitelů, pastýřů - zakládá se "Katolicko-apoštolská obec" (od níž se odštěpí Novoapoštolská obec - existující i u nás).

Organizují se evangelizační kampaně, ale vše je spontánní. Ani oni nechtěli odloučení od svých církví - tak velcí kazatelé "probuzení", presbyteriáni Mac Gee a Ch.G. Finney - nakonec však v 2. pol. 19. stol. k tomu došlo. Ale existuje tu velkodušný ekumenismus: přijímají toho, kdo chce, o věroučné otázky se nestarají.

Novou tvárnost hnutí "probuzení" vtiskují metodisté (zakl. John Wesley 1703-1791). Ani on se nechtěl oddělit od své anglikánské církve, po jeho smrti však vznikla

Metodistická episkopální církev. Wesley patřil k nejobtívnějším kazatelům "probuzení". Kázal nejvíc pod širým nebem, své přívržence pak organizoval v "třídy" a "společenství", okresy a kraje, jimž stáli v čele vedoucí. Kazatelé se rekrutovali většinou z laiků, všeobecné kněžství bylo základnou.

Kazatelé "probuzení" učili dvěma stupňům obrácení: první je "požehnání" (blessing), druhý "posvěcení", které se stalo jábtkem vášnivých svárů. Tak se připravoval příchod Ducha, Letnice, "křest Ducha". Společenské formy typické pro hnutí "posvěcení" byly kroužky modliteb a biblické školy. Mravní přísnost proti rozmařilosti vyšších vrstev, horlivost o dokonalost a šíření hnutí jim byly znakem pravosti. Jiná zvláštní znamení Ducha nevyžadovali. Také původní odpor proti vzdělání ustupoval. R.1875 bylo založeno "Národní sdružení svatosti".

Stranou tohoto hnutí zůstávali adventisté (A. Miller 1831) a mormoni (Jos. Smith 1834), kteří se výslovně oddělili od církvi - i od světa, jehož brzký konec čekali a hlásali. Některé nové zjevení Ducha neuznávali, nýbrž setrvali na doslovném znění bible podle tehdejší exegéze - v čemž trvali dodnes.

V katolické církvi se rovněž nic zvláštního neděje, naopak se vytváří měšťácký, někde státní katolicismus. Osobnosti jako J.A.Mohler, J.M. Scheeben, J.H. Newman, jeho odpůrce kardinál Manning (autor spisu o sv. Duchu), ani encyklika Lva XIII. o Duchu svatém neznamenalí hnutí. Jedině teologická škola v Tübingen po tři generace přináší obrodu teologie v Německu a benediktinský klášter v Solesmes ve Francii zahajuje liturgické hnutí v 19. stol.

c) Novoletnické hnutí ve 20. století

Jako počátek tohoto hnutí se uvádí událost v biblické škole v Topeka (Kansas 1900): čtení o "křtu v Duchu" ve Skutcích apoštolů. Rozpoznalo se, že v hnutí svatosti chybí "mluvení jazyky". Tyto prvky, spolu se vkládáním rukou tvořily základ tohoto hnutí. Postupně bylo obohacováno jinými "charizmatickými" praktikami (W. Seymour prosadil scházení po domech - Los Angeles 1906). Členové měli zůstávat ve svých církvích, ale jejich odpor vedl k zakládání "letnických církví", k jejich federacím. Dnes je takových skupin přes 200 po celém světě. Vydávají vlastní literaturu a časopisy, školí vedoucí, pořádají kongresy na různých úrovních. "Obrácení" zůstává hlavním požadavkem. Víc než dokonalostní úsilí se zdůrazňuje posvěcení ("třetí posvěcení"?). Jazyky, proroctví, uzdravování nemocných, vytržení docházejí cti. V praktickém životě prosazují odpor k úpadkovým společenským jevům, jsou živým protestem proti konzumní, racionalistické a laxní společnosti. Chťejí být radostnými svědky Ducha v tomto zkaženém světě. Přes některé výzvy zůstávat v církvích (1932. 1945-57) jsou skupiny necírkevní, masově ekumenické, ale také bojovně proticírkevní. Charizmatická modlitba se spojuje s očekáváním proměny světa (prvek apokalyptický). Tento postoj působí někdy i uzavřenost a výlučnost, protikulturní tendence.

Teologicky lze toto hnutí těžko charakterizovat, tím spíš, že se někdy a někde vyslovuje okázalé pohrdání teologií a solidní exegezí. Tak se objevují i povážlivé trhliny naukové. Hrozí též nebezpečí patologických jevů a projevů davové psychózy.

Také začátek letnických hnutí na straně katolické leží v USA - mezi studenty univerzity Ann Arbor v Pittsburgu (1966). Ani katolická "charizmatická" hnutí nejsou jednolitá. Některá jsou velkým darem církvi, některá jsou zmatená, některá schizmatická a heretická (schizmatická: odloučení od církve, heretická: nesprávná nauka o křtu, "křtu Duchem", o svátostech aj.).

Jak bude řečeno, katolická církev se proti tomuto hnutí zásadně nestaví, naopak se mu otevírá, i když musí upozorňovat na skrytá nebezpečí. Poslední papežové, biskupské konference, shromáždění vedoucích a mnoho jiných skutečností vyslovují velké naděje v tento radostný jev v církvi. K. McDonnell vydal 104 dokumentů různých církevních autorit o "charizmatickém" rozvoji z r. 1960-80. Jsou tam i katolické dokumenty biskupských konferencí USA, Kanady, Belgie, Argentiny, Brazílie. K tomu nutno připočítat pozdější doklady episkopátu Francie, Itálie, Západního Německa. Světové charizmatické kongresy se konaly v Římě (1975, 1980, 1982), v Rimini (1981), v Kolíně n.R. (1982), v Linci (1983) aj. Od roku 1972 se skupiny formují na základě farním, nadfarním, diecézním a světovým.

Existují i čilé vztahy ekumenické. Z protestantské strany Světová rada církví (Nairobi 1975, Stony Point 1978, Bossey 1980) věnovala pozornost tomuto hnutí a zřídila oddělení "Obnova a život obce", s nímž spolupracuje koordinační komise hnutí katolického.

Hlavními představiteli katolického letničního hnutí jsou belgický kardinál L.-J. Suenens, Dom Helder Camara a profesor dogmatiky v Paderbornu Heribert Muhlen. První setkání vedoucích byla mezinárodní konference v Grottaferrata 1973 (120 delegátů z 34 zemí). Druhá r. 1975 v Římě (220 delegátů z 50 zemí). Třetí 1978 v Dublině při světovém kongresu (175 vedoucích z 60 zemí, počet účastníků kongresu 25 000). Čtvrté zasedání vedoucích 1981 v Římě (520 delegátů - v tom 17 biskupů a 170 kněží - z 95 zemí).

Po těchto vnějších údajích chceme věnovat pozornost vnitřní stránce letničního hnutí v katolické církvi, v rámci celkové obnovy, která v ní probíhá.

2. Obnova nebo dotváření?

Církev je na cestě k plnosti, je poutnicí v čase k věčnosti. Kristus ji stále vybízí, aby ze svého pokladu vynášela věci nové i staré, Duch všechno oživující ji volá k stálému znovuzrození. Jak na to odpovídá dnešní církev? Co je obnova? Co je nové?

a) Jevy obnovy

Poučení dějinami můžeme se snad shodnout v chápání některých výrazů. Reforma se vyskytla tam, kde předcházela nějaký úpadek. Tak se reformovaly řády, středověké koncily zjednávaly nápravu. O to se pokoušela i reformace, ale skončila jinde.

Obnova křísí k životu něco, co propadlo zapomenutí, neživotnosti. Mnoho takových obnov nám přináší poslední čas. Typickým příkladem je obnova liturgická a biblická, *aggiornamento* Jana XXIII., které znamenalo nikoli jen přizpůsobení, nýbrž situování křesťanství v dnešní svět, "vdnešnění"! Také nová teologie neupravuje jazykově staré učení, neoprašuje staré teze. V mnoha směrech se stala objevnou, především v christologii a ekleziologii. Obnova laikátu Piem XI., utvrzená II. vatikánským sněmem, je také obnovným prvkem života církve.

Všechny tyto obnovy jsou darem Ducha svatého, všechny přispívají k obnově církve. Žádná z nich si však nemůže činit nárok na jediné správnou a jediné účinnou obnovu. Vrcholným obnovným činem naší doby byl II. vatikánský sněm. Jeho poselství, výzvy a povzbuzení nejsou zdaleka vyčerpány. Tady spatřujeme největší a nejsolidnější dílo v Duchu svatém.

Poněkud neznatelným přechodem přicházíme k jevům, které se vynořily, když před tím nebyly. Proto v nich převládá ono nové, které bylo dosud ve svěceném odkazu a pokladu Kristově skryto. Takový jev je jistě ekumenismus. Jednotná církev jej nepotřebovala, rozdělená na tento úkol příliš nevzpomínala. Také nové spirituality východní, nekřesťanské, nacházejí přijetí k obnově modlitby a vnitřního života.

Do jisté míry patří sem i "letniční hnutí", "charizmatická obnova". Letnice, Duch svatý, přítomnost Ducha svatého jistě v křesťanské víře nezanikla - ale nyní se probouzí novou silou hluboká zkušenost darů Ducha. Jestliže se mluví o hnutí, je v tom nový prvek společenský. Ale hnutí je jev více méně spontánní, zdaleka neřeší všechny problémy a může se změnit v davovou psychózu, kde vládne emoce, improvizace, iracionálnost. Podobně charizmatická obnova: ne každá obnova v Duchu musí být charizmatická a ne každé charisma znamená obnovu. "Nikdo nemá výlučné právo na svatého Ducha. Nesmíme zapomenout, že jeho dary musíme přijímat ve vši skromnosti" (h. Camara). Nebylo by znamením Ducha přehlížet všechny ostatní formy obnovy, které jsou rovněž darem Ducha svatého. Ale naopak zase bude dobré, když autorita, svátosti, teologie, řeholní život a celý životní sloh křesťana bude co nejvíce proniknut charizmatickým umocněním!

Právě pro toto silné a nové se zdá tato obnova s pomocí nově zakoušených darů povolána, aby byla víc než pouhou obnovou: aby byla - jak žádá Pavel - ku prospěchu obce, budováním, tvorbou. Tvorbou Kristovy církve. Modlitbou, prací i utrpením. Dotvářením podle Pavlových slov: "Proto se raduji, že nyní trpím za vás a to, co zbývá do míry utrpení Kristových, doplňuji svým utrpením za jeho tělo, to jest církev" (Kol 124). Zvláště tam, kde Duch nenachází přijetí a pochopení, je na místě "charizmatická" trpělivost - ne bouření, vzpoura, kontestace, útok. Takovou trpělivostí prosadili velké obnovy František z Assisi, Ignác z Lyoly, Terezie z Avily a jiní skuteční charizmatici!

b) Klady a zápory

Všechny formy obnovy přinášejí z Ducha impuls, ale teď jsme svědky nového vání Ducha svatého. Někdo významného se děje. Je možnost vytvořit novou tvářnost křesťanství. Ale je také možnost ji znetvořit - anebo propást. To volá k odpovědnému hodnocení.

"Musíme šířit hloubku a smělost naší víry v Duchu svatém. Duch svatý nás vyhledává tam, kde je v nás spojovací článek vnitřního a vnějšího, ducha a těla, mlčení a mluvení, starého a nového, života a smrti, všedního a mimořádného, charizmatu a instituce, osobního a společného atd. ... Duch působí na oné spojnici, která uvádí jeho živoucí mnohost v jednotu" (J.M. Suenens - A. Demoustier). Integrace (doplnění) víry niternější zkušeností, rozumového prvku srdcem, částečnosti celistvostí je nutná! Naše pouze monoteistické náboženství nebo výlučně zaměření na Krista (christologický monismus") je nutno doplnit živou vírou v třetí Boží osobu a životem v Duchu.

Jde o prolomení osamělosti (ne potřebné samoty a ticha!), o posvěcení každodennosti. Dary Ducha jsou dary pro "všední den", ne jen pro svátky a mimořádné příležitosti. V džungli jazyků, názorů, propagandy, manipulování člověka je záchrana v Duchu svatém. Východisko z úděsnosti komzunního člověka je v Duchu svatém. Překonávání materialismu teoretického a hlavně praktického je v Duchu svatém. "V nejhlubších vrstvách našeho srdce dochází k důvěrnému spojení Božího Ducha a nejtajnějšího středu vaší bytosti. Takže vy a On již tvoříte vpravdě jen jediného Ducha" (Th. Merton, Návrh poselství kontemplativních řádů modernímu člověku, 1967).

"Moji bratři z charismatické obnovy! Vy, kteří milujete modlitbu a rádi nasloucháte Pánu, buďte pozorní a bděte, jak nám to On v evangeliu tak zřetelně připomíná:

- aby se modlitba nikdy nestala alibi pro pomínutí apoštolské práce a společenské činnosti

- abyste nekritizovali ty, kdo sice nijak nezapomínají na věčnost, ale především připomínají, že věčnost začíná tu a teď, kteří spolupracují a pomáhají vytvářet spravedlivější a lidštější svět..." (H. Camara).

V těchto nových výrazech jde o překonávání a vyrovnávání starého a nesprávného rozporu mezi kontemplací a činností, mezi "horizontálním a vertikálním", mezi "duchovním a politickým". "Služba člověku a nazírání na Boha patří k sobě. Nemůžeme ve jménu Božím utíkat před světem, ani opouštět Boha ve jménu pozemských povinností. Falešný mysticismus, který zanedbává Vtělení, nesmí vyklidit místo politizující víře, která nemá nic společného s křesťanstvím" (J. Suenens).

Po stránce teologické se hnutí propracovává. Širší vrstvy se o teologii nestarají, žijí naivní vírou v masové působení Ducha (K. Rahner). Pojetí Ducha svatého je často modalistické (Duch je jen božským projevem) - nebo naopak Duch je tak samostatná osoba, že Otec i Syn jako by neexistovali. Vylití Ducha se chápe někdy jako zcela nová událost. Výklad Písma bývá prostoduchý. Duchovní zkušenost se mnohdy nerozlišuje od zkušenosti psychické, přednost mají senzační jevy (Y. Congar). Někde se pocity, názory, postoje a reakce pohybují mezi oťreseným křesťanstvím některých progresistů a oťresným křesťanstvím tradicionalistů.

Jak bylo řečeno, "charismatické hnutí" je velmi nejednotné, často se k němu přičleňují i jiná hnutí podobná. Proto je tu problém určité jednoty vnitřní i vnější. Dary Ducha jsou k vytváření církve. Kde není úsilí tuto jednotu vytvářet, není charizma. Duch svatý je Duchem lásky. Odtud vyplývá nutnost hledat jednotu, ne rozkol. Jednotu mezi hnutími, jednotu mezi hnutími a církevní autoritou, jednotu ekumenickou (srov. komunita v Taizé). Není třeba nových církví, ale potřebujeme jednu církev Kristovu, svatou a apoštolskou. Nepotřebujeme výstup z církve, ale vstup do církve. Potřebujeme největší charizma - AGAPÉ. Bez jednoty založené v lásce neexistuje žádná obnova, nýbrž rozklad, anarchie, zánik.

K té "pneumatologii zdola" musí přistoupit "pneumatologie shora": "Vůči lidskému úsilí je nutno vyzvednout charakter obdarování duchovních schopností. Vůči čistě lidské spontánnosti ochotu dát se vést svatým Duchem. Proti nadšeneckému přehánění střídmost služby" (H. Muhlen).

"Vaše studie přispěly s objasněním rozmanitého působení Ducha svatého, který koná své dílo od samých začátků až po konec časů, který naplňuje okrsek zemský (Mdr 1,7) stejně jako vnitřní svět našich duší, jejichž je neviditelným Hostem. A zároveň oduševňuje celou církev (...) Viděli jsme ho v činnosti ve Starém i Novém zákoně, na začátku poslání proroků a apoštolů, u výchozího bodu stvoření, na počátku Kristova vtělení, v srdci vykoupění. Studovali jste řecké a latinské církevní otce, symboly a vyznání víry, názory učení katolického i pravoslavného, luterského, reformovaného, anglikánského i metodistického. Zahloubali jste se plni úžasu do bohatství teologie a pokladů křesťanské spirituality (...)

Duch svatý je tajemným způsobem přítomen také v nekřesťanských náboženstvích a kulturách (...) Podle zkušeností církví je Duch svatý hnací silou, kterou poznáváme podle jejího ovoce, jež můžeme s pomocí sv. Pavla v duchovním životě křesťanů rozpoznat: podle modlitby, jež znovu nachází význam chvály a díky, jakož i důvěřivou smělost. Podle živých obcí, plných radosti a lásky, které probouzí a proměňuje Duch svatý. Podle neohroženého apoštolátu a bratrské obětavosti ve službě spravedlnosti a míru. Podle ducha oběti. Při tom všem podněcuje Duch svatý k hledání smyslu života, k houževnatému úsilí o to, co je krásné a dobré na opačné straně zla. Ducha svatého poznáváme skrze naději života, který je silnější než smrt, a skrze tryskající vodu, která už v nás šeptá: Pojď k Otci!" (Z projevu Jana Pavla II. k účastníkům mezinárodního kongresu o Duchu svatém ve Vatikáně 26.3.1983 - L Osservatore Romano 27.3.1983.)

Použitá literatura

Biblická

- H. Schurmann, Die geistlichen Gaben ve sborníku De ECCLESIA I, (vyd. Baraúna), Herder 1966, 494-519
J. Gnllka, Der Epheserbrief, Leipzig 1971
W.H. Schmidt, Der Brief des Paulus an die Romer. Berlin 1972
G. Holtz, Die Pastoralbriefe, Berlin 1972
K.H. Schelkle, Die Petrusbriefe. Herder 1963
Balz/Schneider (vyd.), Exegetischen Worterbuch zum NT. Stuttgart 1978

Monografie

- Heitmann/Muhlen (vyd.), Erfahrung und Theologie des Hl. Geistes. Munchen 1974
B. Przybylski (vyd., něm. překl.), Der Heilige Geist im Leben der Kirche. Leipzig 1979
L. Bouyer, Le Consolateur. Paris 1980
L.-J. Suenens - Helder Camara, Erneuerung im Geist und Dienst am Menschen. Salzburg 1981 (orig.1979)
Y. Congar, Der Heilige Geist. Herder 1982 (orig.1979-80)
H. Muhlen, Erfahrungen mit dem Heiligen Geist. Mainz 1981
// (vyd.), Geistesgaben heute. Mainz 1982
// // Dokumente zur Erneuerung der Kirchen. Mainz 1982

Časopisy

- Concilium 11/1977. 5/10 1979.
RScPhTh: Congar, Aperçus de Pneumatologie 3/1978. 3/1980.
RScRel: B. Sesboue, Pneumatologie 3/1982
Alleluja, Riv. per un rinnovamento nello Spirito 3- 6/1981. 1/1982.

Obsah

I. Duchovní dary obecně

1. Duch svatý jako dar
2. Dárce darů
3. Duchovní dary:
 - a) 1 Kor 12: dary, projevy, trvalá poslání
 - b) 2 Kor 15: pořádek v charizmatických shromážděních
 - c) Řím 12,6-8: niterná a zevní stránka darů
 - d) Ef 4,1-16: milost Kristova pro plnost Kristovu v církvi
 - e) 1 Kor 13: nejvyšší charizma - AGAPÉ

II. Charizmata

1. Slovo - obsah - smysl - význam
2. Charizmata v dějinách církve
3. Teologie duchovních darů:
 - a) co je charizma?
 - b) jednota a různost darů
 - c) rozlišování duchů
 - d) jevy lidské psychiky a dary Ducha
 - e) charizma a svátosti
4. K některým darům Ducha:
 - a) modlitba hlasů
 - b) dar prorocství
 - c) dar uzdravování
5. Obecná kritéria

III. Obnova v Duchu svatém

1. Obrodná hnutí v 16.-20. století
 - a) počátky reformace do 18. stol.
 - b) hnutí "probuzení" a "posvěcení" v 19. stol.
 - c) novoletniční hnutí ve 20. stol.
2. Obnova nebo dotváření?
 - a) jevy obnovy
 - b) klady a zápory

Použitá literatura